...ы ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

39-дэхи жэлээ гарана

...УРЯТ ҮНЭН

...ПСС-эй Бурядай обкомой, Улан-Удын горкомой, Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй орган

...№ 61 (9815) | 1962 оной мартын 13, вторник | Сэн 2 мүнгэн

Н. С. Хрущев Японой элшэн сайд Х. Ямадатай уулзаба

Японһоо СССР-тэ байдаг онсо, бүрин эрхэтэ элшэн сайд Х. Ямадын гуйлтаар СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев мартын 10-да Кремльдэ уулзажа, тэрээнтэй хөөрэлдэбэ.

Японой премьер-министр Хаято Икеда гэгшын эльгээһэн бэшэгые элшэн сайд Н. С. Хрущевто барюулба. Америкын Холбоото Штадууд ядерна зэбсэг агаарта туршажа эхилхэ шиидхэбэри абаа һэн. Японой правительство энээниень буруушааһан юм гээд премьер-министр тэрэ бэшэг соогоо мэдээсэнэ. Ядерна зэбсэг туршалгые хорихын түлөө хэлсээ түргөөр баталхын зорилгоор бүхы зохихо хэмжээ Советскэ правительствын абахыень премьер-министр гуйһан байна.

Бүгэдөөрөө, хүсэдөөр буу зэбсэг хуряаха, ядерна зэбсэг туршалга болюулхын түлөө хэлсээ баталхын зорилгоор Советскэ правительство бүхы зохихо хэмжээнүүдые абаһан, саашадаашье абаха байна гээд Н. С. Хрущев элшэн сайдта мэдүүлбэ.

СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министерствын коллегиин гэшүүн И. И. Тугаринов тэдэнэй уулзахадань байлсаа.

...ДӨӨ АЖАХЫН ХҮСЭН ТҮГЭЛДЭР ДЭБЖЭЛТЭ ТУЙЛАХА ...ГЭЭШЭ БҮХЫ ПАРТИИН, БҮХЫ АРАДАЙ ХЭРЭГ МҮН!

...рэгтэй, эмэгтэй колхознигуудта, совхозуудай эрэгтэй, эмэгтэй хүдэлмэришэдтэ, хүдөө ...ахын мэргэжэлтэдтэ, эрдэмтэдтэ, промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдтэ, коммунистнууд болон комсомолшуудта, Советскэ Союзай бүхы ажалшадта

...ПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДЭИ ХАНДАҺАН ХАНДАЛГА

...э нүхэдүүд!

...стическэ общество байгуулжа байһан ал...үүд!

...э Союзай Коммунистическэ партиин Цент...омитедэй Пленум мэнэ һаяхан хүдэлмэреэ ...«Коммунис байгуулалтын мүнөө үеын ша...ажахые бүри һайнаар хүтэлбэрилхэ талаар ...зорилгонууд» тухай КПСС-эй ЦК-гэй Нэгэ...етарь нүхэр Н. С. Хрущевой хэһэн элидхэ...ум шагнажа, зүбшэн хэлсээд, нэгэн һанал...айшааһан байна. КПСС-эй ЦК-гэй тогтоо...м баталан абажа, хүдөө ажахын бүхы һал...ые саашадань дэбжээхэ талаар партиин ...дын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые, КПСС-эй ...граммые бэелүүлхэ хойшолуулашагүй, шу...кээнүүдые хараалаа.

...ажахые али бүхы талаһаань хүгжөөн дэб...мунизмын материально-техническэ үндэһэ ...йгуулха программые амжалтатайгаар бэе...радай байдал улам һайжаруулха хэрэгтэ, ...бүхэнэй аша туһада КПСС-эй ЦК-гэй Пле...идхэбэри зорюулагданхай.

...инис—партиин XXII съездын һүүлээрхи тү...жэлые—ажалай ехэ илалтануудые туйлажа, ...элэй дүрбэдэхи жэлэй даалгабарии амжал...р дүүргэжэ тэмдэглэхээр совет арад хүсэд ...байна. Мүнөө жэлэй бүри түрүүшын һара...промышленностиин ехэ продукци, арадай хэ...зүйлнүүд даалгабариһаа гадуур гаргагдаад ...э амжалтануудые туйлажа, Эхэ ороноо бая...хүдөөгэй ажалшад эрмэлзэнэ.

...ажахые хүгжөөлгэдэ, ороохо таряа, мяха, ...к, сахарай свёкло, овощ, арадта хэрэгтэй ...одуктнуудые бүри элбэгээр абаха тухай ...хэрэгтэ Советскэ Союзай Коммунистическэ ...г үргэлжын, һуларшагүй анхарал хандуул...э ажахын шухалын шухала асуудалнуудые ...шадаашье оролдосотойгоор эрхилдэг байха. ...промышленность һайнаар хүдэлнэ. Хүдөө ...талаар һүүлэй хэдэн жэлэй турша соо бидэ...той амжалтануудые туйлаһые совет хүнүүд ...Орон дотор эдеэ хоолой зүйлнүүд нилээд ...адаг болоо. Хүдөө ажахын амжалтанууд ...уй. Гэбэшье промышленностиин хүгжэлтэдэ ...хүдөө ажахы үшөөл удаанаар хүгжэнэ, хүн ...ам ургажа байгаа хэрэглэмжые хүсэдөөр ...шаданагүй гэжэ партиарадта сэхэ руунь ...байна. Хүдөө ажахы манай экономикын иимэ ...болоно гэбэл, тэрэнэй хүдэлмэридэхи ам...уд болон дутуу дунданууудые совет хүн бүхэн ...эндэ өөрынгөө бэеэр мэдэрдэг байха юм. ...магазинуудта эдеэ хоолой зүйл элбэг, хэрбээ ...дуталдахые арадай үзэдэггүй байгаа гээшэ ...өө ажахын үйлэдбэри һайнаар табигдаһан ...бшуу.

...түгэлдэр, эрхим һайн промышленностьгүй...мунизм байгуулха аргагүй. Тон һайнаар хүг...дөө ажахыгүйгөөр коммунизм байгуулагда...ПСС-эй Программа соо иигэжэ заагдана: ...түгэлдэр промышленностиие байгуулхатай ...лбаран дэбжэжэ байһан, али бүхы талаараа ...ашаг ехэтэй хүдөө ажахые байгуулха гээ...мунизм байгуулха зайлашагүй эрхэ нүхэсэл ...

...жэлдэ, мүн ойрын жэлнүүдтэ хүдөө ажа...дуктнуудые бүри элбэгээр абадаг болохо, эдэ ...нуудаар хүн зоной хэрэглэмжые хүсэдөөр хан...ы арга боломжо совет арадта бии гэжэ нүхэр ...рущевой элидхэл соо, КПСС-эй ЦК-гэй мар...енумэй шиидхэбэринүүд соо онсолон тэмдэг...эй.

...э үеын промышленностиие байгуулха гэжэ ...роной шиидхэхэдэ, маанадые иимэ юумэ хэ...хагүй гэлдэн социализмын дайсад хоро ша...лан байжа, оог хашхараа гаргадаг һэн. Гэ...овет хүнүүд хүсэн түгэс социалистическэ про...ность байгуулаа, дайсадай таамагшалгануу...а хараа. Мүнөө коммунизмын дайсад иигэжэ ...болоод байна: Советскэ Союз эрхим һайн ...енность байгуулаа, гэбэшье хүдөө ажахыда...дунданууудаа дабахань, хүдөө ажахын про...ые элбэг дэлбэг болгохо иимэ ехэ зорилгые ...лнүүдтэ шиидхэхэнь тэрээндэ бэрхэтэй бай...

...совет арадай хүсэнүүд болон арга болом...барагдашагүй. Манай социалис хүдөө ажа...ехэ арга боломжонуудтай. Удаан бэшэ сагай ...байхада дайсад эшэгүүритэй байдалда оро...арад тэдэниие дахяад наада бариха.

...нүхэдүүд! СССР-тэ коммунизм байгуулха ...КПСС-эй XXII съездын баталан абаһан агуу ...граммые бодотоор бэелүүлхэ түрүүшын ха...ожо байна. Хүндэтэ нүхэд, эрэгтэй, эмэгтэй ...гууд, совхозуудай эрэгтэй, эмэгтэй хүдэлмэ...мэргэжэлтэд, эрдэмтэд, промышленностиин ...рилэгшэд, коммунистнууд болон комсомол...анай орондо коммунизм байгуулха энэ шуха...усалгатай үедэ КПСС-эй ЦК таанадта хан...**спублика, хизаар, область бүхэндэ, район, ...совхоз бүхэндэ хүдөө ажахын бүхы түхэлэй ...уудые бүри мүнөө жэлдэ, ойрын жэлнүүдтэ ...элбэгээр абадаг болохын тулада эгээн ехэ ...гаргахыетнай таанадые уряална.**

...эй XXII съездын, партиин Программын, тии...ПСС-эй ЦК-гэй мартын Пленумэй шиидхэбэ...соо дахяад онсолон тэмдэглэгдэһэн зорилго...шиидхэхэ арга боломжонууд хүдөө ажахын ...та бии гү? Бии гээшэ.

...хүдөө ажахыда олон түмэн оюун бэлигтэй эмхидхэлшэд, мэргэжэлтэд, түрүүшүүл — үйлэдбэридэ шэнэ юумэ үүсхэгшэд хүдэлнэ. Хүдөө ажахын ажалшад мүнөөнэй эрдэм ухаанай болон техникын ехэ туйлалтануудые хэрэглэхэ аргатай. Мүнөө гүрэн хүдөө ажахыда бүри ехэ туһаламжа үзүүлжэ шадаха байна.

Хүдөөгэй ажалшадта гүрэнэй мүнөө үгэдэг, саашадаа бүри ехээр үгэхэ бүхы юумые шадамараар хэрэглэхэ тухай эндэ хэлэгдэнэ. Ажал хэрэгые шадамараар эмхидхэхэ тухай, хүдөө ажахые бүри һайнаар хүтэлбэрилхэ тухай, хамагай түрүүндэ, хүдөө ажахы дээрэ сэхэ хүдэлжэ байһан бүхы совет хүнүүдэй шэн зоригтойгоор ажаллаха тухай мүнөө хэлэгдэнэ. Нүхэр Н. С. Хрущевой элидхэл соо иигэжэ хэлэгдэнхэй. Техникын дутамаг дээрэһээ кукурузые һүхөөр сабшажа хуряаха баатай болохо гээшэ муу байна, зүгөөр оһол нозогой, эзэн буса ябадалһаа уламжалан бии байһан техникын ашаглагдадаггүй, жэбэржэ байдаг дээрэһээ кукурузые һүхөөр сабшажа хуряаха гээшэ бүришье муу даа. Эсэсэй эсэстэ, **техникые ямараар ашаглаһанһаа, эрдэм ухаанай туйлалтануудые, түрүү дүй дүршэлые үйлэдбэридэ ямараар нэбтэрүүлгэһээ хүдөө ажахын үйлэдбэриин хэмжээн дулдыдаха байна.**

Колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин ажал хүдэлмэриин, научна эмхи зургаануудай, партийна, советскэ, хүдөө ажахын болон бэлэдхэлэй органуудай хүдэлмэриин дутуунууд КПСС-эй Центральна Комитедэй Пленум дээрэ шууд шангаар шүүмжэлэгдээ. Хүдөө ажахые бүри һайнаар хүтэлбэрилхэ тухай, газарые зүбөөр ашаглаха тухай асуудал илангаяа хурсаар табигдаһан байна. Газар гээшэ бүгэдэ арадай баялиг болоно, тэрэнэй үгэжэ шадаха бүхы юумыень бидэнэр абаха уялгатайбди.

Манай хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ, продукци бүри элбэгээр абалгада ногоо тарилсажа газар таряалан эрхилхэ гурим ехэ һаад ушаруулаа. Ногоо тарилсадаг гуримые хэрэглэлгэһээ уламжалан, үрэжэл ехэтэй хэдэн арбаад миллион гектар газар үнэндөө хооһон үлэдэг, продукци багаар үгэдэг байгаа. Хүнүүдтэ үгэжэ шадаха юумыень бидэнэр газарһаа абадаггүй байгаабди.

Ногоо тарилсадаг гуримда тарилгын талмайн шэнэ хубаарилгые, мүн эгээн ехэ ургаса үгэдэг ургамалнуудые үргэнөөр дэлгэрүүлхын түлөө, единицэ продукци абалгада эгээн бага хүсэ болон зөөри гаргашалан, газарай гектар бүриһөө эгээн ехэ продукци абахын түлөө эдэбхитэй тэмсэлые зүрюугээр табиха ёһотойбди.

Хүдөө ажахые хүтэлбэрилхэ нарин һайн, һайса бодомжологдоһон гуримай манайда үгы байһан дээрэһээ хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ олон дутуунууд тохёолдоо, тэрэ тоодо, ногоо тарилсадаг гурим дэлгэрээ гэжэ КПСС-эй ЦК-гэй Пленум онсолон тэмдэглэһэн байна. Мүнөө колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин ажал хүдэлмэриие залан шэглүүлжэ, эмхидхэжэ шадахаар хүтэлбэриин формо болон онол аргануудые парти зохёогоо. Промышленностиие хүтэлбэрилгые шэнэдхэн хубилгалга арадай ажахые хүгжөөлгэдэ туһатай угаа ехэ үрэ дүн үгөө. КПСС-эй ЦК-гэй мартын Пленумэй хараалһанай ёһоор хүдөө ажахые хүтэлбэрилгые шэнэдхэн хубилалга мүн лэ тиимэ ехэ үрэ дүн бидэндэ үгэхэ байна.

Хүдөө ажахын үйлэдбэриие тодорхой һайнаар хүтэлбэрилхэ гээшэ хүдөө ажахые хүтэлбэрилгые шэнэдхэн хубилалгын бүхы удхань болоно. Саарһа захяа бэшэлгэ бэшэ, заседаниинуудые хэлгэ бэшэ, найдуулга үгэлгэ, һайниие хүсэлгэ бэшэ, харин тодорхой һайнаар, шадабари ехэтэйгээр хүтэлбэрилхэ, ажал хэрэг тухай үдэр бүриин оролдолго гаргаха гээшэ шэнээр байгуулагдаха хүдөө ажахын органуудай үмэнэ партиин табиһан эрилтэ мүн болоно.

Хүдөө ажахын талаар мүнөө үедэ парти ямар гол зорилгонуудые табинаб? Бүри мүнөө жэлдэ, мүн ойрын жэлнүүдтэ хүдөө ажахын ажалшадһаа парти юу хүлеэнэб?

Бүхы хүдөө ажахын үйлэдбэриин гол үндэһэ һуури бологшо ороохо таряа али бүхы аргаар улам элбэгээр ургуулан абаха гээшэ бидэндэ шухалын шухала зорилго зандаа урда мэтэ үлэнэ.

Шэниисын, кукурузын, горохын, просой, гэршүүхын болон бусад ороохото ба ороохото-бобово ургамалнуудай ургасые дээшэлүүлхын түлөө олониитын хүдэлөө дэлгэрүүлхыень партийна ба комсомолой организацинуудые, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдые, агрономууд, механизаторнууд, бүхы колхознигууд болон совхозуудай хүдэлмэришэдые КПСС-эй Центральна Комитет уряална. Колхоз, совхоз бүхэндэ иимэ ургаса: шэниисэ ба бусад ороохото ургамалнуудые — гектарай 20—25 центнер, кукуруза — гектарай 50 центнер, горох ба тэжээлэй бобы — гектарай 20—30 центнер хуряажа абаха зорилго табиха шухала.

Мал ажалые хүгжөөхэ талаар колхоз, совхозуудай үмэнэ айхабтар ехэ удха шанартай зорилгонууд табигданхай. Жэлһээ жэлдэ улад зоной улам бүри ехэ мяха, һү хэрэглэжэ байхынь тулада үшөө 1962 ондо, мүн ойрын жэлнүүдтэ эдэ продуктнуудые колхоз, совхозуудай ехээр абадаг болохыень туйлаха хэрэгтэй. Мал ажалые хурдан түргэнөөр хүгжөөхын тулада юу хэхэ хэрэгтэйб? Гол шухала, шиидхэхы зүйлынь хадаа тэжээл мүн гэжэ хатуугаар һанажа ябаха хэрэгтэй. Тэжээлэй байбал — адуу малшье байха, харин адуу малай байбал — мяханшье, һүншье, тоһоншье байха. Һүн эдеэтэй болоһон буурсагтай кукуруза, силостэ орохо тэжээлэй бобы, сахарай свёкло, горох хадаа тэжээлэй гол шухала ургамалнууд болоно.

Эрэгтэй, эмэгтэй колхознигуудта, совхозуудай эрэгтэй, эмэгтэй хүдэлмэришэдтэ, ажахынуудай мэргэжэлтэд болон хүтэлбэрилэгшэдтэ, манай хүдөөгэй гайхамшагта механизаторнуудта КПСС-эй Центральна Комитет иигэжэ хандана:

— Ургаса ехэтэй ургамалнууд болохо кукуруза, горох, тэжээлэй бобы, малда эдюулэгдэхэ сахарай свёкло бүри ехээр таригты, эдэ ургамалнуудые тариха, элдүүрилхэ ба хуряаха оньһожоруулагдаһан арга үргэнөөр хэрэглэгты, тэдэниие абахын тулада хэгдэдэг ажал болон эд зөөриин гаргашануудые бага болгогты;

— Гектар бүриһөө 300—500 центнер буурсагтай кукурузын ногоон набша, гектар бүриһөө силостэ орохо 200—300 центнер тэжээлэй бобы, гектар бүриһөө 200—250 центнер сахарай свёкло абахын түлөө тэмсэгты. Ойрын жэлнүүдтэ хахалагдадаг газарай зуун гектар бүридэ 75 центнер, элдүүриин бусад газарай зуун гектар бүридэ 16 центнер мяха абадаг болохые туйлагты.

Нүхэд малшад! Совет арадта үхэрэй мяха, гахайн мяха, хониной мяха, шубуунай мяха, һү, үндэгэ болон бусад продукци шадаал һаа ехээр үгэхэ гээшэ Танай уялга мүн. Малшан ямаршье һалбарида ажаллажа байхадаа, ажал болон эд зөөри эгээл багаар гаргашалаад, эгээл ехээр продукци абаха ябадал туйлан, эрдэм ухаанай, түрүү дүй дүршэлэй туйлалтануудые эгээл ехэ ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхэ, ажахыгаа ашаг олзотойгоор, зүб мүрөөр эрхилхэ уялгатай.

Түргөөр үдэдэг мал ажалда онсо анхарал хандуулха хэрэгтэй. Хахалагдадаг газарай нэгэ — хоёр гектар бүридэ нэгэ гахайһаа үсөөн бэшые танай ажахынуудай шахадаг, гүрэндэ худалдадаг болохые туйлагты.

Хлопок ургуулагшад, лён болон улһа ургуулагшадай, хартаабхашад болон овощ ургуулагшадай, сад таригшад болон виноград ургуулагшадай, свёкло болон сай таридаг ажалшадай шэнэ ехэ амжалтануудые туйлахыень Эхэ оромнай хүлеэнэ. Продукциин шанар һайжаруулан, техническэ ургамал, овощ, үрэ жэмэс болон виноград саашадаа улам ехээр абадаг болохо ябадал туйлаха хэрэгтэй.

КПСС-эй Центральна Комитет иимэ зорилго табина:

— Колхоз, совхоз бүхэндэ гектарай 25 центнерһээ бага бэшэ хлопогой ургасын түлөө, гектарай 200—250 центнер сахарай свёкло, гектарай 5—6 центнер лёной улһа, гектарай 20 центнер наран сэсэгэй үрэһэ, гектарай 120—200 центнер хартаабха, гектарай 250—300 центнер овощ ургуулхын түлөө тэмсэхэ. Совет хүнүүдэй стол дээрэ элдэб янзын, һайн шанартай овощ, үрэ жэмэс, медой улам бүри ехэ байхын тулада бүхы шухала юумэ хэебди!

Хүндэтэ нүхэд! Колхоз, совхозууд хабарай тарилгын хүдэлмэриин хаһада орохоёо байна. «Хабарай нэгэ үдэр —бүхэли жэл тэжээдэг» гэжэ арад зомнай хэлсэдэг юм. Хабарай тарилгада эрхимээр бэлэдхэхын тулада хүсэлэл оролдолгоёо гаргахыень, техникээ һайнаар заһабарилхыень, үрэһэ хүрэнгэеэ һайнаар бэлдэхыень, органическа болон минеральна үтэгжүүлгэ ехээр бэлдээд, һайнаар хэрэглэхыень, хабарай тарилга, мүн ургасын хойноһоо харууһа амжалтатайгаар үнгэргэхыень, ургасаяа саг соонь гээлтэ хоролтогүйгөөр хуряахыень хүдөөгэй механизаторнуудые, бүхы колхознигууд, совхозуудай хүдэлмэрилэгшэдые, партийна, советскэ, профсоюзна болон комсомолой организацинуудые, колхоз, совхозуудай, заһабарилгын предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэдые КПСС-эй Центральна Комитет уряална.

1962 ондо колхоз, совхоз бүхэнэй хараалһан түсэбүүдээ заабол дүүргэхынь, газар таряалан болон мал ажалай продуктнуудые улам ехээр абаха хэрэгтэ эрхим хубитаяа оруулхынь тулада бүхы шухала юумэ хэебди, хүндэтэ нүхэдүүд. Бүхы колхоз, совхозууд продукци ехээр абахын тулада горьтой арга боломжонуудтай. Эдэ арга боломжонуудые хэзээ нэгэтэ хожомой сагта бэшэ, харин мүнөө, энэ жэлдэ түргөөр ашаглаха хэрэгтэй.

Муугаар заһабарилагдаһан, тэрэнэй хойноһоо муугаар харууһалдаг дээрэһээ, механизаторнуудай мэргэжэл шадабариин бага дээрэһээ колхоз, совхозуудта нилээд олон машинануудай миин байдаг ябадалтай эбсэхын аргагүй. Трактор, комбайн болон бусад бүхы машинануудые ашаглаха, заһабарилха хэрэгтэ хатуу шанга гурим тогтоохо, техникые гамнадаггүй, машина болон түхеэрэлгые миин байлгадаг хүнүүдтэ тэсэшэгүй эрхэ байдал байгуулха хэрэгтэй. Бии байгаа бүхы техникээ зүбөөр, үндэр бүтээсэтэйгээр хэрэглэхэ, түрүү механизаторнуудай жэшээгээр хүдэлхэ гээшэ хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй, нэн түрүүн механизаторнуудай зорилго мүн болоно.

Түрүү дүй дүршэл бүхы ажахынуудта, бригадануудта, фермэнүүдтэ зоримгойгоор, ехэ оролдосотойгоор нэбтэрүүлхыень, ниитын үйлэдбэриие үнэхөөрөөл эрдэм ухаанай заабаряар эрхилхыень партийна, профсоюзна болон комсомолой организацинуудые, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдые, агрономууд, зоотехнигүүд, инженернүүд, механизаторнууд болон хүдөө ажахын бүхы ажалшадые КПСС-эй Центральна Комитет уряална.

Түрүү дүй дүршэл болон эрдэм ухаанай туйлалтануудые нэбтэрүүлхэ, техникые үлэмжэ һайнаар хэрэглэхэ гээшэ һайн дуранай ямар нэгэн хэрэг бэшэ, харин ажахые хүтэлбэрилхэ зайлашагүй эрхэ нүхэсэл мүн. Совхозуудай түрүү хүдэлмэришэд болон колхознигуудай, эрхим механизаторнуудай туйлаһан амжалтануудые бүхы коллективэй хэрэглэхэ шадабари болгохоор, түрүү ажахынуудай коллективүүдэй амжаһан туйлалтануудые дундуур зэргын ба гээгдэжэ ябаһан колхоз, совхозуудай хэрэглэхэ шадабари болгохоор ажал хэрэгээ эмхидхэхэ хэрэгтэй. Замаймнай залууршадай бүри олон болохые, хүдөө ажахын бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй дабшаха замые тэдэнэй улам бүри һайнаар гэрэлтүүлэн заахые туйлаха хэрэгтэй! Түрүү дүй дүршэл саг үргэлжэ, элдэб янзаар, ойлгосотой тодо бүхы онол аргануудаар дэлгэрүүлэгдэхэ ёһотой.

Эрдэм наукын хүдэлмэрилэгшэд! Газар таряалан болон мал ажал хүгжөөхэ гол шухала асуудалнуудые зоримгойгоор шиидхэгты, баян ургаса абахын, мал ажалай ашаг шэмэ дээшэлүүлхын, гектар газар бүриһөө эгээл ехэ продукци абахын түлөө тэмсэхэдэнь колхоз, совхозуудта эдэбхитэйгээр туһалагты.

Хүдөө ажахын үйлэдбэриие хүсэн түгэсөөр дэбжээхэ гээшэ бүхы партиин, бүхы совет арадай хэрэг мүн. Амин шухала энэ зорилгые шиидхэхэ хэрэгтэ хүдэлмэришэд, инженернүүд, техникүүд — социалистическэ промышленностиин бүхы хүдэлмэрилэгшэд туйлай ехэ туһаламжа хүргэхэ уялгатай. **Шэнэ, бүри һайн, үндэр бүтээсэтэй хүдөө ажахын машина болон зэр зэмсэгүүдые түргөөр ухаалан зохёожо, бүтээн гаргахыень, хүдөө ажахын машина, түхеэрэлгэнүүд, минеральна үтэгжүүлгэнүүд болон барилгын материалнуудые бүтээн гаргаха үйлэдбэриин шэнэ хүсэнүүдые түргөөр барижа ашаглахыень, хүдөө ажахын захилнуудые саг соонь дүүргэжэ байхыень** хүдэлмэришэд, инженернүүд, техникүүд, конструкторнууд, промышленна предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд болон совнархозуудай хүдэлмэрилэгшэдые КПСС-эй Центральна Комитет уряална.

Оронноймнай дээдэ, дунда эрдэмэй һургуулинууд хүдөө ажахын залуу хэдэн арбаад мянгаад мэргэжэлтэдые жэл бүри бэлдэн гаргана. Тэдэнэрэй олонхидынь колхоз, совхозуудта һайнаар, зоригжолтойгоор хүдэлнэ, үйлэдбэриин шадамар бэрхэ эмхидхэлшэд болонхой, арад зоной дунда һайн ажалаараа хүндэлүүлдэг юм. Гэбэшье эрдэм, дүршэл ехэтэй мэргэжэлтэдгүй ажахынууд манайда үшөөл үсөөн бэшэ. Гэхэ зуура хүдөө ажахын олон мэргэжэлтэд элдэб эмхи зургаануудта хүдэлнэ, үйлэдбэриһөө холо байна, мүн заримуудынь олоһон мэргэжэлээрээ хүдэлдэгшьегүй байха юм.

Арадайнгаа урдахи үндэр ехэ уялгаяа мэдэржэ байһанаа харуулан, сэхэ үйлэдбэридэ — колхоз, совхозуудта, бригаданууд болон фермэнүүдтэ ошожо хүдэлхыетнай, хүдөө ажахые хүгжөөн дэбжээхын тула өөрынгөө эрдэм бэлиг, дүй дүршэлөө үгэхыетнай эмхи зургаануудта хүдэлжэ байһан агрономууд болон зоотехнигүүд, ветеринарна врачууд, инженернүүд болон техник-механизаторнууд, экономистнууд-эмхидхэлшэд, танда, нүхэдүүд, партиин Центральна Комитет хандана.

Зарим республика, хизаар болон областьнуудта, илангаяа шэнэ газар ашаглаһан районуудта, колхоз, совхозууд хүдэлмэришэ хүсөөр, илангаяа мэргэжэлтэй кадрнуудаар дуталдана. Колхоз, совхозуудта хүдэлхөөр ошохыень городууд болон хүдэлмэришэн тосхонуудай хүбүүд, басагадые Центральна Комитет уряална. Таряалан болон фермэнүүд дээрэхи ажал — һайн һайхан, хүндэтэй ажал мүн гээшэ.

Олон миллион хүнүүд өөһэдынгөө уялгануудые нэрэ хүндэтэйгөөр дүүргэнэ, ушар ёһые гүнзэгыгөөр мэдэржэ байһанаа харуулна, ниитын ажалда эдэбхитэйгээр хабаадана. Гэбэшье колхоз, совхозуудта лодырьнууд, ниитын зөөри үбэршэлэгшэд, хонжоо наймаашад, арадай баялигые үригшэд үшөөл үгы болоодүй. Колхоз, совхозуудһаа шадаал һаа ехээр абаад, шадаал һаа багаар ажал хэхые эрмэлзэдэг хүнүүд бии байһаар. Социалис баялигые үригшэд бүхэнтэй, обществын хүзүүн дээрэ, үнэн сэхэ хүнүүдэй хүзүүн дээрэ байхаяа һэдэдэг залхуу зайгуул хүнүүдтэй эрид шанга тэмсэл дэлгэрүүлхэ хэрэгтэй.

Хүдэлмэришэдые ажалай һайн үрэ дүн туйлахыень, продукци улам ехээр абахыень материальна талаар урмашуулха ёһо гуримые эрид шууд бэелүүлхэ хэрэгые туйлай ехэ удха шанартай дээрэ партиин тооложо байһаниинь мэдээжэ. Хүдөө ажахые шэнэ хүсэтэйгөөр хүгжөөн дэбжээхэ зорилгын шиидхэгдэжэ байһан мүнөө сагта ажалай һайн үрэ дүн туйлахыень колхознигуудые, совхозуудай хүдэлмэришэдые, мэргэжэлтэдые материальна талаар урмашуулха гуримые бэелүүлхэ шухала гэжэ Центральна Комитет дахинаа онсолон тэмдэглэнэ.

Ажалай түлөөһэ дээшэлүүлхэ зам һайн мэдээжэ — энэ хадаа нэн түрүүн ниитын ажахыдахи продукци ехээр абадаг болохо, тэрэнэй шанарые һайжаруулха, продукци бүхэндэ ажал болон мүнгэ зөөри багаар гаргашалдаг болохо, ниитын баялигта гамтайгаар хандаха ябадал болоно. Имагтал энэ аргаар хүдөөгэй ажалшадай ажалай түлөөһэ дээшэлүүлхэ, материальна ажаһуудалыень һайжаруулха хэрэгтэй. Гол ёһо гуримые наринаар сахиха шухала гэбэл: **һайн ажалай түлөө, продукци ехээр абаһанай түлөө— бүри ехэ түлөөһэн.**

Хүндэтэ нүхэдүүд!

Хүдөө ажахые саашадань бүри хүсэтэйгөөр хүгжөөн дэбжээлгэ хадаа коммунизмын тон шухала зорилго болоно. Тэрээниие бидэнэр бүхы партиин, бүхы арадай, совет байгуулалтын бүхы һүр хүсэнэй ашаар дүүргэхэ ёһотойбди. Хүдөө ажахын ажалша бүхэн арадай гайхамшагта эрдэмтэн И. В. Мичуринай элэ

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта)

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДЭЙ ХАНДАҺАН ХАНДАЛГА

(Үргэлжэлэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта)

үгэнүүдые һанажа ябаг лэ: «Бидэнэр байгаалиин үршөөл хайра хүлеэхэ ёһогүйбди; тэдэнииень дайшалан абаха гээшэ манай зорилго».

Бидэнэрһээ, совет хүнүүдэй шэн габьяата ажалһаа, хүдөө ажахын ажалша бүхэнэй гүнзэгы мэдэрэлһээ, журамтай байһанһаа, эмхидэл һайнтай байһанһаа хүдөө ажахын үйлэдбэри хүгжөөлгын амжалта дулдыдаха байна. Жэжэ горхонуудһаа хамтаржа уһа ехэтэй мүрэн, далайнууд болодог шэнги совет хүн бүхэнэй ажалаар коммунизмын элбэг дэлбэг байдал зохёогдоно. Хараалһан зорилгоёо туйлахын тула ажалдаа эдэбхи үүсхэл болон анхарал оролдолго гаргаха, шуран бэрхэ байха ба шэнэ юумэ үүдхэжэ байха, шэнэ, түрүү юумые коммунис ёһоор дэмжэжэ байха хэрэгтэй.

Хүдөөдэ олон тоото коммунистнууд болон комсомолшууд ажаһуудаг, хүдэлдэг юм. Һүүлэй үедэ хүдөөгэй партийна болон комсомолой организацинуудай зэргэ горьтойхоноор ургажа, тэдэнэй дайшалхы шадабаринь ехэ болоо.

Коммунистнууд болон комсомолшууд! Манай орондо хүдөө ажахын продуктнуудые элбэг дэлбэг болгохын түлөө тэмсэлшэдэй түрүү зэргэдэ таанад байха ёһотойт. Үг зорилгодоо үнэн сэхэ, ушар ёһо гүнзэгыгөөр мэдэрхэ, ажалдаа эмхидэлтэй, бүтээсэтэйгөөр хүдэлхэ, оролдосотой, хатуу журамтай байха гээшэ коммунистнууд болон комсомолшуудай онсо шэнжэнь байха ёһотой. Дутагдалнуудта эбсэшэгүйгөөр хандагты. Хуушарһан, сагһаа үнгэрһэн юумые, манай урагшаа дабшалтада һаад хэдэг бүхы юумые зоригтойгоор усадхагты.

Коммунистическэ партида, манай баатар арадта ехэ, орёо олон зорилгонуудые шиидхэхэ, үсөөн бэшэ бэрхэшээлнүүдые дабаха хуби тудаһан байгаа. Мүнөө манай орон коммунизмын һаруул һайхан холые хаража байха үндэр дээрээ гаранхай. Ленинскэ партиин хүтэлбэри доро найдамтай алхамаараа өөрынгөө һаруул һайхан коммунис ерээдүй тээшээ дабшажа ябаһан совет арад хэзээ хэзээнэйхиһээ бата бэхи жагсаалтай.

Колхознигуд, совхозуудай хүдэлмэришэд, мэргэжэлтэд, эрдэмтэд, промышленностиин хүдэлмэрилэгшэд, коммунистнууд болон комсомолшууд, бүхы совет хүнүүд хүдөө ажахын бүхы һалбаринуудай хүсэн түгэс дэбжэлтые, арад зондоо элбэг дэлбэг эдеэ хоол байгуулхын тула хүсэ шадалаа, хүсэл оролдолгоёо гамнахагүй гэжэ батаар найдажа байһанаа КПСС-эй Центральна Комитет мэдүүлнэ.

Дайшалхы ажалдаа хам орое, нүхэдүүд! Коммунизмын илалта тээшэ, урагшаа!

Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитет

АЖАЛ—АЛДАР СОЛО!

Үрэжэлтэ газар дайдаар баян Яруунымнай аймагай ажалшад эдэ үдэрнүүдтэ СССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлэгдэһэн республикын суута хонишон Цынгэ Буянтуевич Буянтуевтай баяр баясхалангай оршон байдалда уулзаа.

Уулзалгын нэгэ ехэ суглаан «Победа» колхоздо болобо. Энэ колхозой гэшүүдһээ гадна эдэнэй хүршэ болодог «Дружба», «Коммунизм» колхозой колхознигуд ерэжэ, хүндэтэ айлшантаяа уулзаһан, хөөрэлдэһэн байна.

Кандидат Ц. Б. Буянтуевай этигэмжэтэ нюурнууд нүхэд Ц.-Е. Т. Цыренов (Эгэтын адагай һургуулиин участок), Ш. Дашиев (Үльдэргын участок), Яковлев (Мужыхын участок) гэгшэд нэн түрүүлэн үгэ хэлэжэ, Цынгэ Буянтуевай ажалай намтартай һунгагшадые танилсуулба. Тиигээд нүхэр Буянтуев хадаа Бурят орон дотороо эгээл хүндэтэй болоһон, хүдөө ажахые улам саашань хүгжөөхэ хэрэгтэ айхабтар ехэ ашатай туһатай хэрэг үүсхэжэ байһан хүн гээшэ. Эгээл имэ хүмүнэй гүрэнэй ехэ дээдэ органдо һунгагдаха, бидэ бүгэдэнние түлөөлхэ ёһотой. Тиимэ туладань арадай үнэн сэхэ, урагшаа һанаатай кандидадайнгаа түлөө дуугаа үгэжэ, депутат болгон һунгая гэжэ бүгэдые уряалба.

Үльдэргын 8 жэлэй һургуулиин директор, уран зохёолшо Ц. Н. Номтоев, Мужыхын багша Н. Д. Будаева, «Победа» колхозой механизатор Д. Гурожапов болон бусад халуун зүрхэнэй үгэ хэлэжэ, Хори, Ярууна, Баунтын аймагуудай ажалшадай этигэл найдабари харюулхыень нүхэр Буянтуевта хүсэбэ.

Һүүлээрнь нүхэр Буянтуев үгэ хэлэжэ, ажалшан арадай ашатуһын түлөө бүхы хүсэ шадалаа зорюулха байһанаа мэдүүлээ.

Суглаанай һүүлдэ аймагай түб һуурин болохо Нарһата тосхоной ажалшад, тэндэхи совхозоорхин болон загаһанай заводоорхин хүндэтэ кандидадтаа «Радуга» гэжэ кинотеатр соо уулзалга хэбэ.

Партиин райкомой секретарь нүхэр Раднаев кандидадай этигэмжэтэ нюур нүхэр Бадашкеевтэ үгэ үгэнэ. «Бурятцелинстрой» трестын 1-дэхи СМУ-гэй хүдэлмэришэн А. Добычин, багша А. Терентьева, комсомолой райкомой секретарь нүхэр Дымбрылов, эхэ-герой В. Б. Егорова, загаһанай заводой парторганизациин секретарь Г. Г. Белобородов болон бусад нүхэд Буянтуевай түлөө аймагай ажалшадай нэгэн һаналтайгаар дуугаа үгэхэнь дамжаггүй гэжэ мэдүүлээ.

— Юрын малшан байһан намайе гүрэнэй эгээл дээдэ засаг хүтэлбэридэ хабаадалсахаар дэбжүүлжэ, хэмжээлэшэгүй ехэ этигэл найдабари үзүүлбэт. Тэрэниитнай харюулха гэжэ оролдохоб,—гэжэ нүхэр Буянтуев хэлэбэ.

Саашань үгэеэ үргэлжэлүүлхэ зуураа, өөрынгөө хүтэлбэрилжэ байһан ажахын тоосоондо ороһон хонишодой бригадын хүдэлмэри тухай, саашадаа ямар зорилготой байһан тухайгаа тодорхойгоор хэлэжэ, һунгагшадые ехэл һонирхуулба.

Һонирхолтойншье аргагүй. Нүхэр Буянтуевай бригада 22 хүнһөө бүридэжэ, аяар 6000 шахуу хони харууһална. Уялганшье гайтай ехэ: эхэ хонин бүриһөө хурьга абаха, 3—3 килограмм нооһо хайшалха, өөһэдынгөө хүсөөр 8000 центнер үбһэ хуряажа абаха, 1100 тонно силос дараха, 400 центнер малай хоолдо гэжэ орооһо таряа хуряаха, 138 мянган түхэригэй олзо доход совхоздоо оруулха гэжэ тэмсэжэ байна ха юм.

Хүдөө ажахыгаа хүгжөөхын хойноһоо «унаһан малгайгаа абангүйгөөр» хүдэлжэ, ажалай эрхим амжалта туйлажа ябаһан, тиигээд үшөө ехэ хараа түсэб табижа, шармайн ажаллажа байһан хүнэй даруу зохидоор хөөрэжэ үгэхэдэнь зал соо нэрьемэ альга ташалган болоно.

К. ЦЫДЕНОВ.

Республикын колхоз, совхозуудай хэды хурьга абаһан тухай

Үнгэрһэн хоёр һарын туршада республика доторнай хамта 400 мянга шахуу хурьган абтаа гэхэ гү, али нёдондоной энэ үсынхитэй сасуулхада 1,5 дахин олон болоно. Үбэлэй түл абалгын хүдэлмэри олонхи аймагуудаар эмхитэйгээр үнгэржэ байнхай. Тусхайлхада Баргажанай колхоз, совхозууд үнгэрһэн жэлэйхиһээ 2,5 дахин, Кабанскын совхозууд 2 дахин олон хурьга абаа. Заиграйн совхоз, колхозууд хоёр дахин шахуу олон хурьгадые абажа түлжүүлээ. Баргажанай, Ахын болон бусад аймагуудай ажахынууд абаһан түлнүүдээ гарзада оруулангүйгөөр түлжүүлнэ. Дэрээнэй совхозойхид (Баргажан) 10400 гаран хурьгатай болонхой гэхэ гү, али хурьгадайнгаа тооe нёдондонойхиһоо 4 дахин олошоруулаа.

Ажал хэрэгээ һайнаар эмхидхэжэ шадаһан хонишодой түрүү бригадануудые тэмдэглэмээр. Жэлэй эхинһээ хойшо республикымнай түрүүшүүл 100 эхэ хонин бүриһөө 80—90 хурьга абаад, гарза хоролтогүйгөөр түлжүүлнэ. Жэшээлхэдэ, «Эрдэм» совхозой хонишод Б. Доржиева, Д. Эрдынеев, Байгалай совхозой хонишон Н. Залуцкий, Кударын совхозой хонишон Б-С. Доржиев, Борьёогой совхозой хонишон Д. Норбоев, Закаменай «Дружба» колхозой хонишон Р. Цыренжитова гэгшэдэй даадаг бригаданууд бүри январь һарада хонидоо бултыень тооной хурьгалуулжа, 100 эхэ хонин бүриһөө 84 хурьгатай болоһон байгаа. Республика дотороо дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ дурсагдаһан бригаданууд түрүү һуури эзэлжэ ябаһаар.

Тиигэбэшье доторой арга боломжонууд хүсэд дүүрэн хэрэглэгдэнэгүй. Байкало-Кударын аймагые хаража үзэхэдэ, байгша ондо тэндэ нёдондонойхиһоо 11 процентээр үсөөн хурьгад абтаа. Түрүү аймагуудай

1962 оной мартын 1-нэй мэдээн

Аймагууд	Бүхыдөө абтаһаниинь	Тэрэ тоодо 100 эхэ хонин бүриһөө
Б-Кударын	1479	36
Баргажанай	37250	45
Бичурын	28929	59
Зэдын	52770	40
Яруунын	24018	51
Заиграйн	13763	54
Закаменай	13347	67
Советскэ	2943	59
Кабанскын	2406	47
Кяхтын	33145	52
Мухаршэбэрэй	46927	62
Ахын	5167	73
Прибайкалиин	273	37
Сэлэнгын	57638	54
Тарбагатайн	10449	56
Түнхэнэй	7459	50
Хориин	60080	55

хурьгадайнгаа тооe 2—3 дахин үдхэжэ байхада Яруунын колхозууд, Түнхэнэй аймагайхид оройдоол 12—13 процентээр олошоруулаа. Олохон аймагуудта хурьгад гарзална. Кяхтын, Байгалай, Саянай, Анаагай, совхозуудта, Сэлэнгын «Эрдэм», Яруунын «Дружба» колхоздо абтаһан түлнүүдынь бүришье олоороо үхэнэ.

Иимэ бирагүй байдал зарим нютагуудта яахадаа үзэгдэнэб? Нэн түрүүн түл абалга бэлэдхэлгүйгөөр угтагдаа, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд энэ талаар хэмжээ абаагүй байшоо. Жэшээнь, Саянай совхоз (Түнхэн) түл абалгые эмхитэйгээр үнгэргэхэ аргатай, үбһэ тэжээл элбэгтэй байгаад, хонидоо тураажа зүдэрөөнэ, хурьгадаа үхэл гарзада оруулна. Юуб гэхэдэ, хонидой отарануудай бууса дээгүүр үбэлжэлгын үедэ хүсэд хүрэхэ үбһэ тэжээл зөөгдэжэ абтаагүй. Энээнһээ боложо, хонидынь муугаар эдеэлүүлэгдэжэ байна. Тиигэжэ эхэ хонид тэнхээ тамираа һуладхааһан, абтаһан түлнүүдынь олоороо гарзалһан байна.

Хэтэрхэдээ зарим хонишод даажа абаһан харюусалгатай ажалдаа эзэн бусаар хандана. Хэжэнгын совхозой хонишон нүхэр Гашинова үмсынгөө хубита ажахые хараад, совхозой малые тураажа, зүдэрөөгөө бшуу. Шалгажа үзэхэдэ, тэрэ отара дээрээ 7 хони, 3 үхэр, 2 гахай, арбаад галуу барижа, ниитын үбһэ тэжээлээр тэжээжэ байһан байба. Иимэ зөөритэй байгаад нүхэр Гашинова хайшан гээд совхозой малые хаража харууһалханьь һэм. Гадна Үдын совхозой хонишон нүхэр Машанов малаа муугаар харууһалжа, абтаһан 350 хурьгадайнгаа 140 толгойе гарзада оруулаа. Хэжэнгын совхозой ахалагша хонишон нүхэр Куприяновай отарада 70 хурьган үхэһэн байна. Ямар ушарһаа тиигээб гэхэдэ, хурьгадай байра үбэлэй сагта нойтон модоор баригдаһан, тиигээд шииг ехэтэй байгаа бшуу. Муугаар харууһалагдаһан энэ отарын хонидой хахадынь туранхай.

Олонхи ушарта республикын колхоз, совхозууд абтаһан хурьгадаа саг соонь дансада оруулнагүй. Шалгажа үзэхэдэ Тарбагатайн «Коммунизм» колхоздо абтаһан хурьгадай тоо арбан хоног дотор нэгэ дахин мэдээсэгдэдэг, Мухаршэбэрэй «Победа» колхоздо түрэһэн хурьгад һарадаа нэгэ дахин тоологдодог байгаа. Иигэжэ байхада зарим харюусалгагүйгөөр хандадаг хүнүүд үхэһэн хурьгадаа хаанашье, ямаршье дансада бэшэнгүйгөөр мэдээ үгэжэ болохо. Иимэ байдал колхоз, совхозуудаар яахадаа үзэгдэнэб гэхэдэ, үбэлэй түл абалгын үедэ хүтэлбэрилэгшэд, зооветмэргэжэлтэд ажалдаа хайша хэрэгээр хандана.

Түл абтажа байһан харюусалгатай энэ кампаниие эмхитэйгээр үнгэргэхын, хүдэлмэриингөө дутуу дундануудые дары усадхахын хойноһоо шанга хэмжээн абтахаар болоо.

1962 ондо республикымнай хонишод нэгэшье эхэ хонидоо һубайруулангүйгөөр хурьгалуулха гэһэн зорилготой ха юм. Хэрбээ колхоз, совхозууд бүхэн ажалаа һайнаар эмхидхээ, хонишодой дунда социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлээ, түрүүшүүлэй дүй дүршэлые шадамараар хэрэглээ һаа, табиһан зорилгонуудаа бэелүүлжэ шадаха аргатайшье гээшэ.

1962 оной мартын 18-да СССР-эй Верховн...
Соведтэ һунгаха һунгалтын үд...

ЭСЭГЭ ОРОНОЙНГОО ҮНЭН СЭХЭ ХҮБҮҮ... БАСАГАДАЙ ТҮЛӨӨ ДУУГАА ҮГЭЕ!

Арадай кандидадууд

БАЯНГОЛОЙ БАСАГАН

Баянгол! Ужамшье, баяншье даа, Баргажан нютагай шэмэг болоһон Баянгол!
Баянгол,
Баянгол гэлеэшэтнай
Баргажан нютагай шэмэг юм... гэһэн ирагуу һайхан, уянгата хонгёо аялгатай арадай дууе хэн мэдэхэгүйб!

Баргажан нютагнай — дуунай орон, дуушадай нютаг болоһон суутай. Мүнөөшье Баргажан дээгүүр хабарай дуунууд хэзээ хэзээнэйхиһээ бүри эршэтэй аялгаар зэдэлнэл. Тэлэ һайхан дуунуудые баргажанаархин нэгэ жэгдэхэнээр татан, алдарта долоон жэлэй түсэбэй дүрбэдэхи хабарые ажалай амжалтаар угтажа байна. Эдэ шэнхинээтэ һайхан дуунууд соонь түл абалгаяа эмхитэйгээр үнгэргэжэ байһан тухай, адууһа малаа булшантайгаар ондо оруулжа байһан тухай, наг шэбхэ кукурузын полидо гаргажа байһан тухай, һү һаалга, мяха абалгаяа бүри ехэдхэжэ байһан тухай аялганууд бии.

Республика соогоо алдаршаһан Баянгол суута Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд баян талынгаа баялигые бардам бэрхээр ашаглажа, баян дээрээ бүри баян боложо байнхай. Колхозой адууһа малай фермэнүүд Баянголой үртэн уужам тала дайдаар бүлэг бүлэгөөрөө байрланхай. Хаанашье ошоходо, хайшаашье харахада—һаруул уужам байранууд соо тобир тарган адууһа мал, хони ямаад дүүрэн. Тэдэнэй дундаһаа һаамхай үнеэдэй нэгэ фермэ илгардаг. Колхозой түб тосхонһоо оройдоо 3—4 модоной газарта ошоод байхада, ута унжагар томо байранууд олон түмэн сонхоороо ялалзан, моторнуудаараа хүнхинэн, пад хара утаа үдэшэ үглөөгүүр огторгой туласа баалюулан байдаг. Тэндэ түрүүшынхеэ ошоһон хүн ямар нэгэн фабрика гү, али завод гэжэ һанаха байха. Тэрэниие нээрээшье фабрика гэхэдэ алдуу болохогүй. Тэндэ эд бараа нэхэдэг юм гү? Үгы, тиимэ бэшэ, харин сагаан эдеэнэй фабрика ха юм!

Эбэртэ бодо малай үүлтэрые һайжаруулхын тула анха түрүүн хэдэхэн толгой үүлтэртэ үнеэд, бухануудые бусад область, республиканууднаа асаржа, эндэ тусгаар фермэ эмхидхэгдэһэн юм. Тэндэхи малшад жэл бүри, гараһан түлөө анхаралтайгаар түлжүүлжэ, үүлтэртэ үнеэд болгон олошоруулһан байха. Мүнөө энэ фермэдэ жэлдээ 2000—3000 литр һү үгэдэг олохон үнеэд бии болонхой.

Шэнэ гунжадые һааха бэрхэ бэрхэ һаалишад хэрэгтэй болоо һэн. Тиихэдэ партиин гэшүүн Санжима Очировна Бальжинова хэдэн жэлэй туршада һаажа байһан һүтэй үнеэдээ орхижо, өөрынгөө һайн дураар шэнэ гунжадые тушаажа абаһан намтартай. Партийна эхин организацида бариһан мэдүүлгэ соогоо нүхэр Бальжинова иигэжэ бэшээ һэн: «Коммунизм байгуулгын үедэ коммунист хүн эгээл харюусалгатай газарта ошожо, үльгэр жэшээ харуулха нангин уялгатай бшуу. Тиимэһээ би өөрынгөө үнеэдые орхижо, гунжадые тушаажа абахаар бэлэнби». Санжима Очировнагай гаргаһан һайн һайхан үүсхэлые колхозой партком болон правлени дэмжэжэ, шэнэ гүүртын ахалагша һаалишанаар томилһон юм.

Һайн үүлтэрэй үнеэдһээ гараһан түлые зүбөөр түлжүүлжэ, эрхим үнеэд болгохо гээшэмнай тиимэшье хүнгэн хэрэг бэшэ ааб даа. Һаалишад, тугалшад болон зоотехнигүүдэй оролдолгоор бии болгогдоһон томо бэетэй, үүлтэр һайнтай, һүтэй үнеэд колхозой фермэ бүхэндэ олон болонхой.

Нүхэр Бальжиновагай хүтэлбэрилдэг гүүртэдэ мүнөө 120 үнеэд һаагдана, тиихэдэ үнеэн бүхэн жэлэй туршада 2300—2500 литр һү үгэнэ.

Мүнгэн шэнги сагаан саһата һарьдагуудай орьёл шобхо үзүүрнүүдэй саанаһаа үбэлэй наранай бултайжа байхада, малай фермэдэ хүрэжэ ерэбэбди. Хамагай түрүүн фермын кандидат болгон дэбжүүлэгдээд байна ха юм даа. Революциин урда юрын бурят эхэнэр гүрэн түрын хэрэгүүдые шиидхэхэ ямаршье эрхэгүй байгаа бшуу,—гэжэ сэдьхэлээ хүдэлгэн нүхэр Бальжинова тухай хөөрэжэ үгэбэ.

Уданшьегүй нүхэр Бальжиноватай уулзажа танилсаһанайнгаа һүүлээр:

— Санжима Очировна, үнгэрэгшэ жэлдэ үнеэн бүриһөө элбэг ехэ һү хайшан гэжэ һааһанаа, өөрынгөө ажалай «нюуса» тухай хөөрэжэ үгыт,—гэжэ гуйбабди.

— Үгы, ямар тиимэ хүнэй мэдэхэгүй «нюуса» арга байхаб даа, хүн зоной хэдэг юрын лэ ажал бүтээдэгби,—гээд ехэл даруугаар харюусаба.

Теэд манай сухарихагүйе таaһандал, Санжима Очировна хөөрөөгөө үргэлжэлүүлбэ:

— Хэды тиигэбэшье, ажал бүхэн өөрын «нюусатай» ха юм, тэрэнэй оньһыень оложол шадаха хэрэгтэй гэжэ тоологшоб. Ажалай тэрэ «нюусые» 10—20 жэлдэ хүдэлжэ ябаһан аха заха С. Г. Дашиева, Х. Б. Базарова, Б. Б. Пирмаев болон бусад нүхэдни заажа үгөөл даа. Тиихэдэ эндэ ондоо хүнһөө үлүү юумэ хээгүй ха юмбиб.

С. О. БАЛЬЖИНОВА

Байра байдалтайнь танилсаад, малай байрануудта дүтэлхэдэмнай:

—Худал, худал, юундэ амитан болохогүй һэм. Хүл дээрээ гэшхэжэ, тэнхэн үндыхэ байха. Заалһаа амитан болгохоб! —гэжэ байгаад, нэгэ дүшөөд наһатай, бүмбэд гэһэн бишыхан бэетэй эхэнэр һая түрэһэн малаан толгойтой тугалаа эльбэн байба. Мүнөөхи эхэнэрые харахадаа «халуун шулуу долёоһон» хүн ха гэһэн һанал түрөө бэлэй. Хаб харахан нюдэндэнь унтаршагүй ошонууд ялалзан, томоотойгоор хэлэһэн үгэнүүд соонь ажалай абьяас, жаргалай жабхалан элихэнээр толотон байгаа һэн.

Хара телогрейкэнь зохидхон тэгшэ бэедэнь яб гэтэр тааранхай. «Нягта нарин, ажалша хүнэй хубсаһаниинһье бэедээ зохидоор тааранхай байдаг юм байна»—гэжэ һанагдаадхёо һэн. Тугаархана хэлэһэн үгэнүүдээ бүри гүнзэгырүүлэн, нарай хөөрэхэн тугалаа урдаа тэбэреэд: «Харахат, дуулахат, энээнээ тэнжээхэл байхаб»,—гэжэ илдамханаар зугаалан саашаа ябашаба.

—Һаалишан Санжима Бальжиноватай хаана золгожо болохоб?—гэжэ нэгэ наһажаал һаалишанһаа асуудахамнай, маанадай урдаһаа энеэбхилэн:

— Мүнөө эндэ байһанаа, нарай тугалаа тэбэреэд ябашабал,—гэбэ.

Иигэжэ хэлээшэ эхэнэрнай фермын тугалшан, коммунис ажалай ударник, 20 гаран жэлэй туршада мал ажал дээрэ ябажа байһан Хандама Балдаевна Базарова байба.

—Хэр зэргэ ажаллажа байнат, ямар шэнэ һонинтой байнат?—гэжэ һонирхоходомнай, Хандама Балдаевна:

— Шэнэ һонин гэнэ гүт? Биил даа, мүнөө сагта үдэр бүри һонин юумэ боложо байдаг ааб даа! Манай фермын һаалишан Санжима Очировнае абаад харыт. Гүрэн түрынгөө дээдын орган—СССР-эй Верховно Соведэй депутадта

Үнеэн гээшэмнай үхибүүндэл энхэрүү амитан бшуу, тиимэһээ түбхын түрүүндэ үнеэн бүхэнэй абари зангые ойлгохо, тэрэниие бүхы талаһаань табан хургандал һайнаар мэдэхэ, зоотехническэ заабаринуудай ёһоор харууһалха шухала. «Үнеэнэй һүн хэлэн дээрээ» гэжэ зон маша зүб хэлсэдэг байха. Теэд 3—4 жэлэй саада тээ үнеэнэй хэлэн дээрэ табиха тэжээлнай угаа хомор, хүртэдэггүй байгаа. Арад зондоо хүндэтэй болоһон Никита Сергеевичын заабаряар «полиин хатаниие» нютагжуулһан дээрэһээ, үнеэнэй хэлэн дээрэ табиха ёһотой тэжээлтэй болообди. Кукурузашад Будажаб Будаев, Бадма Дамбиев гэгшэд гектар бүриһөө 250 центнер кукурузын ногоон набша ургуулжа, һаалишадтаа ехэхэн туһа хүргөө ха юм.

Намһаашье үлүү бэрхэ һаалишад манай фермэдэ олон байха, тиимэһээ тэдэнэй ажалтай танилсагты, — гэхэлээрнь, Санжима Очировнагай өөрыгөө үргэхэгүй, даруу зангынь мэдэгдээдхинэ. Үнэхөөрөөшье залуу һаалишадай гайхамшагта ажалтай танилсахада һонирхомоор, һайшаамаар юумэ биил даа. Теэд тэдэнэй туйлаһан амжалтанууд нүхэр Бальжиновагай нэрэтэй нягта холбоотой ха юм. Жэшээнь, фермын залуу һаалишад, коммунис ажалай уларнигууд Е. З. Дансаранова, Е. Б. Гармаева, Е. Д. Ринчинова гэгшэд жэлһээ жэлдэ үнеэн бүриһөө 2000 литрһээ доошо бэшэ һү һаадаг болонхой.

Фермын эгээ зал...
шан, ВЛКСМ-эй ...
гения Заятуевна Д...
ватай уулзажа хөө...
тэрэнэй ажалһаа жү...
жа боломоор. Нүхэр ...
нова 1958 ондо 10 кл...
гээд, тэндэ ажаллажа...
намтартай. Үнгэрһэ...
нүхэр Дансаранова ...
риһөө 2596 литр һү ...
байна. Тэрэ хадаа ...
февраль һаранuудта ...
риһөө 160—170 литр ...
гаад, аймаг дотороо ...
жа, «Аймагай чемпи...
шан» гэһэн хүндэтэ ...
гэдэ хүртэһэн юм.

— Арбадахи клас...
гээд, түрэл колхозо...
гэртэ фермэдэ өөры...
дураар ерээ һэм. Са...
лэхэдэ, түрүүшын ...
ургаашье хүндэ ба...
теэд ахалагша һаали...
жима Очировна энэ...
дэл намда туһалаг...
юм. Ажалай үргэн ...
лан дээрэ гараһанда...
түрүүндэ Санжима ...
зүрхэндөө һанажа ...
Манай арад зон гүр...
гөө дээдэ органдо ...
эрхим хүбүүд, басаг...
жүүлжэ эхилээ бэлэ...
манай коллектив ажа...
гэр жэшээ харуулжа...
урагшаа зүдхэжэ ябы...
жима Очировна Баль...
гай нэрые нэрлээ ...
нүхэр Дансаранова ...
зугаална.

Иигэжэ коммунис...
фермын һаалишадай ...
шагта ажал болон ...
тайнь танилсаһаар ...
хабарай наран саһа...
та уулануудай сааг...
гажа», электрын зал...
гар галнууд толорж...
һаруул болоодхино...
шье үдэр дүүрэжэ, ...
гэртээ таранад. Эгээ...
тосхоной зүүн урда...

Бархан уула,
Бархан уула шуу...
Байгалай долгино...

Баргажан гол,
Баргажан гол гэр...
Буряадхан ороно...
юм... гэһэн дуун ...
галаг агаарта зэдэл...
һэн.

Фермын дэргэдэх...
за соо һүни оройхо...
хүнүүд таһардаггү...
үдэртөө шангахан...
жархёод, сүлөө сэт...
үнгэргэхэдэ гоёл аб...
рээн соо фермын ...
дал альган дээрэ ...
харуулаатай. Нэгэ ...
фермын абаһан ...
1962 ондо бэелүүлх...
уялгань, һаалишадай...
риин дүнгүүд, ...
дань: бүхы ...
КПСС-эй ЦК-гэй ...
Хандалга, партиин П...
тушаа диаграмма, ...
гэхэ мэтэ.

Фермын агитато...
Цыремпилов КПСС...
съездын матери...
лекци уншадаг, хөө...
дые үнгэргэдэг юм.

Теэд һаалишад, ...
тэндэ имагтал газе...
уншахаяа, агитатор...
дөө шагнахаяа ...
мүн баһа концерт...
суглардаг байха. Т...
цертые сценэ дээр...
зон иигэжэ хэлэдэ...
шуулнай бэрхэл ...
ажаллахадаа — ...
һурахадаа—бэлиг...
тарха, дуулахад...
шагай солбонууд...
таалал хүртэхэ...
ондоо ямар зод ...
хаб даа!

Коммунис ёһо...
һуралсажа, ажаһу...
Баянголой бэрхэ ...
дые уран шүлэгээ...

Коммунис ажал...

Баргажан голо...
Хонгёо уран шү...
солыетнай ...
Ашата һайхан ...
орьёл өөдэ ...
Алдар нэрээ ...
үргэхэетнай ...

СССР-эй Верх...
депутадта канди...
жүүлэгдэһэн Бая...
хим басаган Санж...
на Бальжиноваг...
дөөрэн үндэр ду...

Д. ...
С. Б...

…ЭНЭ ГУРИМААР АЖАЛЛАДАГ БОЛОҺОН АЖАХЫДА

1961 ОНДО ЗЭДЫН ЛЕНИНЭЙ НЭРЭМЖЭТЭ КОЛХОЗ ХЭР ХҮДЭЛЖЭ ГАРААБ

…хын тоосоондо ороһоор …рөөд байхада.

…торно-таряан ажалай …дануудай түрүүшын …та.

…лай гаргаша 65 …н түхэригөөр хо-…добо.

…огдоһон бригадануудай …орилгонууд.

I.

…ал артелиин гол һалбари бо-…эһээ Ленинэй нэрэмжэтэ кол-…үд ажахынгаа олзо доход ехэ-…һалбариие саашадань хүгжөө-…оо анхаралаа табиһан, 1960 …жэ ехэ хүдэлмэри ябуулһан …олхознигуудай хэһэн хүдэлмэ-…та үдэрөөр сэгнэдэг байһа-…н түлөөһэндэ ороһон юм.

…энээнэй хойто жэлдэ тус кол-…лени, партийна организаци …буулгануудые хараалжа, **ажа-…хы һалбаринуудые томодхожо, …тоосоондо оруулһан** байгаа. …ээ шэнэ гурим хэрэглэгдэһэнэй …юуб гэхэдэ, урда жэлнүүдтэ …ртэ, отаранuудта үбһэ тэжээл …жэ абтадаггүй байһан. Тии-…жэлгын үедэ полевой бригада-…ын малда үбһэ тэжээл бэлэд-…эншье дутамаг байжа, адууһа …жа ондо ородог байһан юм.

…фермэ, отаранuудай томодхог-…ахын тоосоондо оруулагдаһа-…р ажал хүдэлмэринь урагша-…бадаг, колхознигууд урма зо-…р ажалладаг болобо. 1961 оной …ус колхоздо 500—600 хонитой …эжэ отаранууд томодхогдожо, … 9 бригада эмхидхэгдээ. Тэ-…хинь 2—3 мянган толгой хо-…рудые даажа абаад харууһал-…а. Тиихэдэ эбэртэ бодо малай …томодхогдожо, гурбан брига-…дожо, ажахын тоосоондо оруу-…

…шэнэ гуримда ороод, жэлэй …жаллаад байхадаа хонишодой …данууд ехэ амжалта туйлаһан … Жэшээлхэдэ, Наринай отде-…**мжит Баиновай даадаг ажа-…ондо ороһон хонишодой бри-…**даажа абаһан сабшалангаа …уhалжа, үтэгжүүлжэ, үбэл-…э хүсэд хүрэхөөр үбһэ тэжээл …абаа. Малаа харууһалхынгаа …р бригадынгаа 1100 толгой **эхэ …богони болзорто искусственна …жүүлһэн** байна. Үнгэрһэн …гай уларилай муугаар нүлөө-…а, нооһо абаха түсэбөө дүүр-…та 52,5 центнер гэхэ гү, али …һөө **3 килограмм 610 грамм …алжа тушааһан** байгаа. Тии-…ран **центнер мяха абаһан,** бү-… ноохо, мяханһаа 45485 түхэ-…э абажа, хүдэлмэриингөө гар-…юулаад, **колхоздоо 27,5 мян-…эй сэбэр олзо оруулаа** бшуу. …у **Намсараев, Ч. Пагбаев** гэг-…дхогдоһон бригаданууд **үн-…дэ һайнаар ажаллаа.**

…ой бригаданuудай ажал зү-…хэгдэжэ, хамта 44,9 мянган …олзо оруулагдаһан гэхэ гү, али …ихһаа 18,3 мянган түхэригөөр … Энээнтэй хамта ажалай бү-…д дээшэлээ. Тусхайлбал ну-…**сеевэй даадаг бригадынхидай** …ража үзэе. Хэрбээ энэ брига-…**0 ондо хүн бүхэндэ 6,5 цент-…айшалжа абаһан байгаа һаа, …лдэ 7,7 центнер абаа.**

…**ажахын тоосоондо ороһон** …үртэнүүдэй ажал хүдэлмэ-…дэмээр. Жэшээлхэдэ, һүнэй-…рбадахи бригадынхид үбһэ …эдхэлгэдэ элэбхитэйгээр ха-… Үнгэрэгшэ жэлдэ 230 гектар …газар даажа абаад, тэрэнэйн-…арые уhалһан, полинууд дээ-…бхэ ехээр зөөжэ гаргаһан …игэжэ үбэлжэлгын үедэ мал-…э мянгаад тонно силос дара-… Нёдондо тус бригадынхид һү …габаряа урзанданайхиһаа 19 процентээр ехэдхээ юм. Һүнэй-товарна фермэнүүдэй ямараар ажаллаһаниие доро заагдаһан таблица дээрэ харуулагдана.

	Бүхыдөө һаагдаһаниинь (центнерээр)		Тэрэниие ажалшан бүхэндэнь хубаахада	
	1960 ондо	1961 ондо	1960 ондо	1961 ондо
МТФ (Гэгээтэ)	2363	**3264**	107,4	**148,4**
МТФ (Баян)	2370	**2931**	107,7	**133,2**

Энээн дээрэһээ малшадай аша үрэтэйгөөр ажаллаһан элеэр харагдана. Тусхайлхада, Гэгээтын фермынхид урзанда хүн бүхэнэй 107,4 центнер һү абаһан байбал, ажалайнгаа бүтээсые дээшэлүүлжэ, жэлэй туршада тэрэнээ 148,3 центнер хүрэтэр ехэдхэһэн байха юм.

Мал ажалай бүхы һалбаринуудые ажахын тоосоондо оруулжа, тус колхоз абтаха олзо доходоо нилээд ехэдхэбэ. 1960 ондо артелиин мал ажалһаа 63.7 мянган түхэриг олзо ороһон байгаа юм. Үнгэрһэн жэлдэ тэрэнь 18,8 мянган түхэригөөр дээшэлээ. Иигэжэ ажаллахада ашаг олзо ехэтэй байһаниинь түрүүшын үдэрһөө элирээ.

II.

Урдань тус колхозой гурбан отделенидэ 4 тракторно-таряан ажалай бригада хүдэлдэг һэн. Тиигээд үнгэрһэн жэлдэ тэдэ бригаданuудай орондо **7 тусхай звено эмхидхэгдэжэ,** ажахын тоосоондо ороо. 1961 оной апрелиин 1-һээ эхилээд шэнэ гуримаар ажаллажа эхилһэн эдэ звенонуудта түсэб-даалгабари үгтэһэн, ямар хүдэлмэри ябуулха агротехническэ хэмжээ-ябуулганууд хараалагдаһан байгаа.

Таряан ажалай звенонууд ажахын шухала кампаниин үедэ хэхэ хүдэлмэриингөө даабари абаад хүдэлжэ байхадаа, ажалаа эмхитэйгээр ябуулһан байха юм. Хабарай тарилга богони болзорто үнгэргэгдөө һэн. Механизаторнууд урданайхидал бэшэ, харин ажахын тоосоондо ороходоо ажалаа шанартайгаар бүтээжэ, ороохо таряа болон хүдөө ажахын ургамалнуудай баян ургаса ургуулхын хойноһоо оролдосо үүсхэлтэйгээр ажаллаһан байгаа. Бүхы салингай фондһоо һара бүри 80—90 **процентнь хүнүүдтэ түлэгдэдэг** һэн.

Тусхай звенонуудые эмхидхэжэ, ажахын тоосоондо оруулхада үшөө юугээрээ һайн байгааб гэхэдэ: хүн бүхэн ажалдаа эзэн ёһоор хандадаг болоо. Урдань хада механизаторнууд ехэнхидээ нормоёо дүүргэхые оролдодог, тэрэнэйнгээ ёһоор түлөөһэ абадаг байгаа бшуу. Хэды ургаса абтахаб — энэнь анхаралда абтадаггүй һэн.

Үнгэрһэн жэлдэ ган гасуур сагай тудабашье, олохон звенонууд ороохо таряанай муу бэшэ ургаса туйлаа. Ажахын тоосоондо ороһон нүхэд **И. Пашинский, И. Ощепков** гэгшэдэй даадаг звенонууд полинууд дээрэһээ **гектар бүриин дунда зэргээр 8 центнер ургаса хуряагаа.** Мүн кукурузын баргатай ургаса абтажа, ниитын малда нилээд ехэ шэмэтэ тэжээл бэлдэгдэжэ абтаһан байгаа юм. Мүнөө үедэ **колхоз ерэхэ хабарай тарилгада хүсэд хүрэхөөр үрэһэ хүрэнгэ бэлдэжэ абанхай.**

Тиихэтэй хамта ажахын тоосоондо ороһон звенонууд трактор, машинануудаа гамтайгаар ашаглажа, мүнгэ зөөриин гаргашые хороогоо. Заһабарилгын үедэ гансал капитальна заһабарида орохо тракторнууд мастерскойдо оруулагдаһан, бэшэ **машина, зэмсэгүүд отделенинүүдэй буусануудаар заһагдаһан байна.**

Сибириин хүдөө ажахын түрүүшүүлэй зүблөөндэ хэлэһэн нүхэр Н. С. Хрущевой ажаглалта, дурадхалнуудые хараадаа абан, газар таряалангаа зүбөөр ашаглаха хэмжээ-ябуулганууд хараалагдажа байнхай. **Байгша ондо таряалангай газар шэнээр хубаарилагдаха.** Ургаса багаар үгэдэг овёс, зелёнко гэхэ мэтын орондо кукуруза, бобово ургамалнууд, сахарай свёкло таригдаха болоно. Тусхайлан хэлэхэдэ, **кукуруза тариха газар 500 гектараар** гэхэ гү, али бүхыдөө 1400 га хүрэтэрөө үргэдхэгдэхэ. Энээнтэй хамта **паар 1000 гектараар хороогдохо. Хэрбээ 1960 ондо 3 мянган гектарта паар хахалагдаһан байбал, энэ жэлдэ тэрэнь 2 мянгадаа орохо, үшөө хахад хубинь ээлэгдэмэл паар болгогдохо байна.** Тэндэ хабар эртэ хара таряан таригдаха юм.

Тиихэдэ таряалангай зарим хубиин мал ажалай бригадануудта үгтэһэн дээрэһээ энэ жэлдэ звенонуудай хүдэлмэри ондоогоор эмхидхэгдэхэнь. Колхозой отделени бүхэндэ ороохо таряа, бобово ургамалнуудые ургуулха тусхай звено эмхидхэгдэхэ. Ажахын тоосоондо ороһон тиимэ звенонуудые дүршэлтэй механизаторнууд хүтэлбэрилхэ болоно. Иимэ хэмжээ-ябуулгануудай бэелүүлэгдэхэдэ таряан ажалай звенонуудһаа олон механизаторнууд ажалһаа сүлөөрхэ, тэдэнэр мал ажалай томодхогдоһон бригадануудта ажаллаха ушартай.

III.

Мал ажал, таряан ажалһаа продукци абалгада ажалай, мүнгэ зөөриин тон ехэ гаргаша хэгдэдэг. Урдань центнер һү абахадаа колхоз 20 түхэриг хүрэтэр мүнгэ зөөри гаргашалдаг һэн. Мүн мал ажалай бусад продуктнуудай, ороохо таряанай өөрынь үнэ сэн хараалһан түсэбһөө нилээд үнэтэй байгаа.

Артелиин бүхы һалбаринуудые ажахын тоосоондо оруулһанай аша үрэнь юу байгааб? Тус колхоз ажалаа зүбөөр эмхидхэжэ, ниитынгээ мүнгэ зөөриие горьтой алмаа бшуу. Жэлэй туршада мал ажал, таряан ажалай продукци абалгада, артелиин үйлэдбэриин бусад хэрэглэмжэдэ гаргашалагдаһан бүхы гаргашые 1960 онойхитой сасуулхада иимээр харагдана:

(Мянган түхэригөөр)

	1960 ондо	1961 ондо	Гаргашын хороһониинь
Бүхыдөө гаргашалагдаһаниинь	637,3	581,6	65,4
тэрэ тоодо:			
колхознигуудай ажалай түлөөһэндэ	348,3	321,6	26,6

„Колхоз, совхозуудта ажалые зүбөөр эмхидхэхэ асуудал мүнөө үедэ гол шухала асуудалнуудай нэгэн болоно. Колхоз, совхозуудай абаһан продукциин хэмжээн, шанар, өөрынь үнэ сэн, бүри тодоор хэлэхэдэ, продукци абалгада гаргашалагдаһан ажалай гаргашанууд хадаа ажалые үлэмжэ һайнаар эмхидхэлгын хэмжүүр мүн болоно. Энэ хадаа шадамараар хүтэлбэрилдэгыень харуулһан толи байха ёһотой. Продукциин өөрынь үнэ сэн—колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, тэрэшэлэн үйлэдбэриин захиргаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй онол шадабариие харуулһан гэршэ мүн гээшэ“.

(КПСС-эй ЦК-гэй 1962 оной мартын Пленум дээрэ нүхэр Н. С. Хрущевой хэһэн элидхэлһээ

Ажахын тоосоондо ороһон бригаданууд хэһэн ажалаараа бэшэ, харин абаһан продукциингаа зэргээр ажалай түлөөһэ абадаг боложо, ажалайнгаа гаргашые нилээд хороогоо бшуу. Шадаал һаа мүнгэ зөөри багаар гаргашалжа, ехэ продукци абахын хойноһоо хүн бүхэн оролдодог болонхой. Тиигэжэ колхозой гэшүүд үнгэрһэн жэлдэ илангаяа мал ажалай продукци абалгые горьтой дээшэлүүлжэ, **ажалай болон мүнгэ зөөриингөө гаргашые жэлэй туршада 65,4 мянган түхэригөөр хорооһон байха юм.**

Олонхи ушарта ажахынууд машина зэмсэгүүдээ эзэн бусаар ашагладаг, горючи тоһо угаа ехээр гаргашалдаг гээшэ. Колхозой правлениин, шалгалтын комиссиин зүгһөө хиналта хэгдэжэ, энээндэ гаргашалагдаха мүнгэ нилээд алмагдаа. **Хэрбээ тус колхоздо 1960 ондо автотранспорт хэрэглэлгэдэ 15,3 мянган түхэриг, горючи тоһо абалгада 55 мянган түхэриг гаргашалагдаһан байбал, 1961 ондо автотранспортда — 11,9 мянган түхэриг, горючи тоһондо — 36,3 мянган түхэриг гаргаша хэгдэһэн байха юм.**

Мал ажал дээрэ абажа үзэхэдэ иимэ. 1961 ондо колхозой хонишод 461 центнер нооһо, 2652 центнер мяха абаһан, бүхы продукциень мүнгэн дээрэ оруулхада 489,7 мянган түхэриг болоһон байгаа. Эды продукци абахадаа хамта 158 мянган түхэриг гаргашалаа гэхэ гү, али абтаһан продукциингаа бүхы мүнгэнэй 32 процентые гаргашалаа. Теэд энээниинь 1960 онойхитой сасуулхада һураггүй бага. Тэрэ жэлдэ хонин ажалһаа 464,9 мянган түхэригэй продукци абтаһан, тэрэнэйнь 46 шахуу процент ажалдань гаргашалагдаа бшуу. Мүн эбэртэ бодо мал үсхэбэрилгэһөө үнгэрһэн жэлдэ 270,5 мянган түхэригэй продукци абтаһан, ажалайнь гаргаша урзанданайхиһаа гушаад процентээр бага болоо.

Артелиин бүхы һалбаринууд ажахын тоосоондо оруулагдажа, ажалшадай абадаг салин гуримшуулагдаа. Жэлэй туршада колхознигуудта доодо захынь түлөөһэ үгэхэдөө — абтаха продукциинь хубиие, мүн түсэбэйнь дүүргэлтые харалсажа, салингынь һара бүридэ 80 процент хүрэтэр түлэгдэһэн байна. Ажалай иимэ түлөөһэ абажа байхадаа колхознигууд урма зоригтойгоор ажалладаг болоо.

Ажалай гаргашын хэды хороогдоошье һаа, ажалшадай абадаг салин доошоо ороогүй, харин улам дээшэлээ. Энээниие иигэжэ баримталхаар: 1960 ондо хонин ажал дээрэ 120 хүн хүдэлдэг, тэрэ жэлдэ ажалшадта 90 мянган түхэриг салин түлэгдэһэн байгаа. Харин ажахын тоосоондо ороһон бригадануудта ажаллаха хүнүүдэй тоо 30 шахуу хүнөөр үсөөрһэн, бүхыдөө ажалай түлөөһэндэ 83 мянган түхэриг гаргашалагдаа. Тиигэжэ **хонишон бүхэндэ түлэгдэдэг салин дунда зэргээр 17 процентээр дээшэлһэн байха юм.** Энээнэй хажуугаар һайнаар ажаллажа байһан зарим бригаданuудай **хонишод,** жэшээлхэдэ, нүхэр И. Е. Елисеевэй даадаг бригадынхид 1960 ондо **хүн** бүхэниинь 527 түхэриг салинтай гараһан һаа, 1961 ондо—хоёр дахин ехые абаа.

IV.

Байгша ондо ажахын тоосоондо ороһон хонишодой бригаданууд томодхогдохо юм. Энэ зорилгоор колхозой правлени, партийна комитет хэмжээ-ябуулгануудые хараалжа байнхай. Тусхайлан хэлэхэдэ, Наринай отделенидэ гурбан бригада ажалладаг байһанаа томодхогдожо, нэгэдээ оруулагдаха. Энэ бригадые отделениин зоотехник Иннокентий Мелетыч Григорьев даажа абаха болобо. Бүхыдөө колхоздо томодхогдоһон 5 бригада эмхидхэгдэхэ, бригада бүхэн жэлэй эсэс болотор хонидойнгоо тоо толгойе 6—7 мянга болоторнь үдхэхэ байна.

Ажалаа шэнэ гуримаар эрхилжэ байһан томодхогдоһон бригаданууд хүдэлмэреэ бүтээсэтэйгээр эмхидхэхэ, газар таряалангаа аша үрэтэйгөөр хэрэглэхэ бшуу. Хэрбээ урдань хонишодой бригаданууд гансал үбһэ тэжээл бэлдэжэ абадаг байгаа һаа, тэрэнһээ гадна ороохо таряа, силос бэлдэдэг болохо. Абтаһан хурьгадаа түлжүүлхынгээ хажуугаар зун намарай сагта һайнаар харууһалха, үбэл түрэһэн хурьгадаа намартаа гүрэндэ тушаажа байхаар хараална.

Мүнөө үедэ хонишодой томодхогдоһон бригаданууд 1962 ондо хэгдэхэ хүдэлмэриингөө түсэбые тодорхойлжо байнхай. Энэ жэлдэ колхозой түрүү хонишон Чимит-Дамба Пагбаевай хүтэлбэрилдэг томодхоһон бригада хамта 5188 хонитой, тэрэ тоодо 2943 эхэ хонидые харууһалха юм. Тус бригадада 2500 гектар бэлшээриин, 300 га сабшалангай, 460 гектар таряалангай газар даалгагдаха. Хони хурьгадтаа 2 мянган тонно силос, 3000 центнер үбһэ бэлдэжэ абаха зорилготой. Таряалангайнь 100 гектарта кукуруза, 60 гектарта нэгэ жэлэй ургамал, бэшэ полинуудтань ороохо таряан таригдаха. Мүн 100 га ээлэгдэмэл паартай байха болоно. Тиигэжэ бригадынхид тэжээлэй ургамалнуудһаа гадна ороохо ехээр ургуулжа, 2200 центнер малда эдюулхэ таряа бэлдэжэ, полинууд дээрэһээ 1600 центнер һолоомо суглуулжа абаха, энэ жэлдэ 1000 тонно наг шэбхэ зөөжэ үтэгжүүлхэ зорилготой.

Гэхэтэй хамта бригадын ажалшад жэлэй туршада 140 центнер ноохо тушааха, 2350 хурьга абажа түлжүүлхэ, таряалангай газарай 100 га бүриһөө 92 центнер мяха абахаар хараална. Энээнэй ашаар бригадынхид хонин ажалһаа оруулха олзо доходоо һураггүй дээшэлүүлхэ бшуу. Хэрбээ 1960 ондо тус бригада хамта 116 мянган түхэригэй олзо оруулһан байбал, байгша ондо тэрэнь 78 мянган түхэригөөр ехэдхэгдэхэ.

Хонишодой томодхогдоһон бригаданuудай мүнгэ зөөриингөө орошо, гаргашые ямараар түсэблэһэниие нүхэр Пагбаевай хүтэлбэрилдэг бригадын жэшээ дээрэһээ абажа харуулая.

	Олзо доходынь, гаргашань (мянган түхэригөөр)
1. Бүхыдөө абтаха продукциинь хэмжээн	194,3
Тэрэ тоодо: а) мал ажалһаа	127,8
б) таряан ажахыһаа	66,5
2. Ажалайнь бүхы гаргаша	39,8
Тэрэ тоодо:	
а) Ноохо абалгада	9,1
б) Мяха абалгада	12,5
в) Тэжээл бэлэдхэлгэдэ	7,3
г) Ноохо хайшалалгада	1,0
д) Техникэ ашаглалгада	3,6
е) Бусад гаргаша	6,3
3. Абтаха сэбэр олзо доходынь	154,5

Эндэһээ харахада нүхэр Пагбаевай хүтэлбэрилдэг бригадынхид абаһан олзо доходоороо хүдэлмэриингөө бүхы гаргашые харюулаад, колхоздоо 154,5 мянган түхэригэй сэбэр олзо оруулха болоно. Иимэ ехэ олзо колхозой ганса бригада оруулна гээшэ. Энээнтэй хамта продукци абалгада ажалайнь гаргаша тон бага, бригадын олоһон бүхы олзо доходой 20.5 процентнь хүртэнэ. Тэрэнэйнь 14,8 процентнь ажалшадай салин.

Абтаха продукциинь өөрынь үнэ сэн горьтой химдаруулагдахаар хараалагдаа. Центнер ноохо абалгада 118 түхэриг 80 мүнгэн, малай шэгнүүрэй центнер нэмэлтэдэ 23 түхэриг 75 мүнгэн гаргашалагдаха.

КОЛХОЗНИГУУДАЙ АЖАГЛАЛТА, ДУРАДХАЛНУУД

Ниитынгээ бүхы һалбаринуудые ажахын тоосоондо оруулжа, шэнэ гуримаар ажаллаад, хамтынгаа тоосоото суглаан дээрэ жэлэйнгээ дүнгые согсолжо байхадаа эндэхид ажал хүдэлмэриингөө дутуу дундануud, ажахыгаа саашадань хүгжөөхэ арга замууд тухайгаа хөөрэлдэбэд. Колхозой түрүүлэгшэ нүхэр М. ЯКИМОВАЙ тоосоото элидхэл шагнаһанайнгаа һүүлдэ олон хүнүүд үгэ хэлэжэ, үнэтэ дурадхалнуудые оруулһан байха юм.

Ч. ПАГБАЕВ, хонишодой бригадын бригадир:

—Манай колхоз үйлэдбэриингөө бүхы һалбаринуудые ажахын тоосоондо оруулжа, ехэ амжалта туйлаа. Сагай уларилай хэды муушье байгаа һаа, мал ажалһаа олзо доход ехээр абтаба. Гаргаша багатайгаар ехэ продукци абаба гээшэбди.

Минии һанахада: ажахынгаа тоосоое нягталха, малай гүүртэ, бригадануудые томодхохо гэһэн колхозой правлени, парткомой дурадхалые дэмжэхэ байнаб. Энэ жэлдэ манай бригада томодхогдохо, бүхыдөө 5200 шахуу хонидые харууһалдаг болохо юм. Машина зэмсэгүүд олонтой боложо, газар таряалан даажа абаад ажаллаха болоходоо үшөө ехэ олзо абахабди.

Энээнтэй хамта шалгалтын комиссие үнгэрһэн жэлдэ һулаар ажаллаа гэхэ байнаб. Хэрбээ мүнгэ зөөриин орошо, гаргаша сагсоогоо шалгагдажа, хэмжээ абтадаг байгаа һаа, ажалай гаргаша үшөө ехээр хорохо һэн.

С. РАДНАЕВ, Гэгээтын отделениие эрхилэгшэ:

—Ажахын тоосоондо ороһон манай колхозой ажал хүдэлмэреэ урагшатайгаар ябуулһан элитэ. Ажалаа шэнэ гуримаар эмхидхээгүй һаамнай хүшэр хүндэ байдал үзэгдэхэ һэн. Имагтал малшадай ехэ хүдэлмэри хэһэн, сабшалан, таряалангай газар даажа абаад, тэрэнээ уһалжа, үтэгжүүлжэ, адууһа малаа үбһэ тэжээлээр хангаһан дээрэһээ малай үбэлжэлгэ эмхитэйгээр үнгэргэгдэжэ байнхай.

Тиигэбэшье ажал хүдэлмэридэмнай дутуу дундануud олон байгаа. Юуб гэхэдэ, үнгэрһэн жэлдэ ороохо таряа багаар абтаа. Манай отделениин механизаторнууд наринайхидһаа дутуугүйгөөр ажаллаха байгаад, доротоо бшуу. Энэ жэлдэ иимэ ушар үзэгдэхэгүй, ажалаа һайнаар эмхидхэхэ зорилготойбди.

И. КУЛИК, колхозой агроном:

—Таряалангаа зүбөөр хубаарилхадаа адууһа малдаа тэжээл элбэгээр бэлэдхэхэ зорилго табигдаха ёһотой. Нэн түрүүн ямар арга байнаб гэбэл: ээлэгдэмэл паартай байхабди. Хэрбээ 1000 га хахалагдаһан паар дээрэ хабар эртэ хара таряа таряад, зундаа хуряабал, 5—6 мянган центнер тэжээл абтаха болоно. Кукуруза, бобово ургамалнуудые тарихынгаа хажуугаар сахарай свёкло ехээр тарихабди. Энэ талаар дүй дүршэлтэйбди. Нёдондо манай колхоздо таригдаһан сахарай свёклоһоо гектар бүриин 150 центнер ургаса абтаһан байгаа.

А. ФИРСОВ, колхозой экономист:

—Нёдондо манай колхоз абтаһан продукциингаа өөрынь үнэ сэнгые нилээд химдаруулаа. Жэшээлхэдэ, центнер ноохон 211 түхэригөөр, һүн—11, хониной мяхан—24, үхэрэй мяхан—68 түхэригөөр, ороохо таряан 3 түхэриг 68 мүнгөөр абтаһан байгаа. Тиигэбэшье үшөөл үнэтэй гээшэ. Ажалайнгаа гаргашые бүри бага болгохо — колхознигуудаймнай нангин уялга мүн.

***

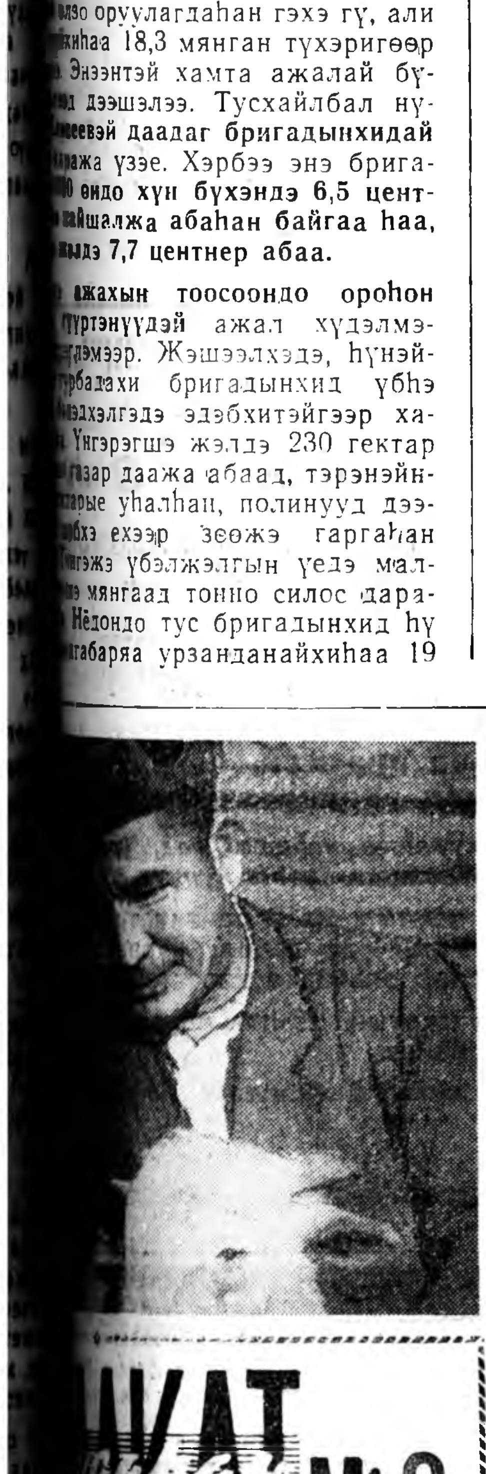
Колхозой гэшүүд хамтынгаа суглаан дээрэ социалис уялгануудые баталан абаба.

1962 ондо тус колхоз хамта 4500 центнер мяха, 11500 центнер һү, 660 центнер ноохо, 150 мянган үндэгэ абаха юм. Ниитын малай тоо толгой нилээд олошоруулагдаха. Тусхайлан хэлэхэдэ эбэртэ бодо малай тоо 2320, хонидой тоо 28 мянга болотороо олошорхо. Зуун эхэ малһаа 95 тугал, 90 хурьган абтажа түлжүүлэгдэхэ байна.

Байгша ондо ниитын адууһа малда бардам хүрэхэ үбһэ, шэмэтэ тэжээл бэлэдхэхын зорилгоор Гэгээтын гол дээрэ хаалта баригдажа, сөөрэм тогтоогдохо. Энээнэй ашаар колхозой 2000 гектар газар уһалагдаха болоно.

Тиихэдэ ороохо таряа болон хүдөө ажахын бусад ургамалнуудай — сахарай свёкло, кукуруза, бобово ургамалнуудай баян ургаса абтахаар хараалагдаа. Гансахан энэ жэлдэ тус колхоз ороохо таряа абалгые 58 мянган центнер хүрэтэрнь дээшэлүүлхэ болоно.

Түрэл партиингаа XXII съездын шиидхэбэринүүдээр, орон дотороо коммунизм байгуулха түүхэтэ Программаар зоригжоһон Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой гэшүүдэй ажалай ехэ амжалта туйлаха байһаниинь лабтай.

Түлжүүлжэ байһан 700 хурьгадайнгаа эгээл томыень бариад, «энэл даа, түрүүшымнай хурьган»— гэбэ Нимбу Намсараев. Хоёрдохи зурагтань Булагай фермын тугалшан А. Сычева.

Т. ГАРМАЕВАЙ фото.

…КАТ №8

ҮДЭР ҮДЭРЭЙ ҺОНИН

Олон үхибүүдтэй эхэнүүдтэ „Эхэ-герой" гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдобо

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй 1962 оной февралиин 28-най Указаар арбан, дээшээшье үхибүүдые түрэһэн, хүмүүжүүлһэн эхэнүүдтэ (Бурядай АССР) «Эхэ-герой» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ доро дурсагдаһан хүнүүдтэ олгогдоод, «Эхэ-герой» гэжэ орден, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй грамота барюулагдаха болобо:

1. **Андреева** Прасковья Ивановнада — Хориин аймагай Баруун Хасууртай һууринда ажаһуудаг гэрэй эзэн эхэнэр.
2. **Емельянова** Василиса Иосифовнада — Тарбагатайн районой «Искра» колхозой гэшүүн.
3. **Чупрова** Татьяна Григорьевна — Байкало-Кударын районой «Шергинский» совхозой хүдэлмэрилэгшэ.

(ТАСС).

ЭБ НАЙРАМДАЛ ХАМГААЛГА

1951 оной мартын 12-то СССР-эй Верховно Совет эб найрамдал хамгаалха тухай Хуули баталһан байна. Тэрэ гэһээр 11 жэл үнгэрбэ. Энэ үе соо совет арад эб найрамдал, энхэ тайбан байдал сахин, түрэл ороноо гэгээн гэрэлтэ ерээдүй—коммунизм тээшэ хүтэлөө. Совет арад хэтын мүнхэ зол жаргалай түлөө эршэ хүсэтэйгөөр ажаллаһаар.

Гэхын хажуугаар амгалан байдал эбдэжэ, аюулта дайнай түймэр һүжэрөөхые жүрөөдэгшэ империалис гүрэнүүд «хүйтэн дайнай» хөөргэ үлеэлгэн, тэрээндэ бэлэдхэлые улам гааруулна.

Дайн сэрэгэй ямар ехэ хохидол ушаруулдаг байһан тухайнь тобшо тоо, баримта харуулая:

Дэлхэйн түрүүшын дайнда 36 гүрэн хабаадалсаһан байгаа. Тэрэ дайнда 70 шахуу миллион хүн буугай аманай урдаһаа табигдаһан юм. Тэдэнэй 10 миллион хүниинь алуулаа, 20 гаран миллиониинь шархатажа, эрэмдэг бэетэй болоһон байна.

Дэлхэйн хоёрдохи дайн. Тэрээндэ 61 гүрэн хабаадаа. Буугай һомоной урдаһаа 110 миллион хүн толгойгоо табин буудалдаа. Тэрэнэй хойшолонгоор 32 миллион хүн алагдаа, 35 миллион хүн шархатаа. Дайнда хабаадалсаһан гүрэнүүдтэ ушаруулагдаһан гарза хохидол—1 триллион 350 миллиард долларто сэгнэгдэнэ.

Швейцариин эрдэмтэ Бабеля гэгшын тодорхойлһоной ёһоор таба мянган хахад жэл соо хүн түрэлтэн 14513 дай үзөө. Тэдэ дайнда 3,5 миллиард хүн зон хороогдоо. Тэрэ тоо мүнөө дэлхэйн бүмбэрсэг дээрэ байһан бүхы хүн зоной тооһоо һуратгүй олон болоно.

Энэ үедэ империалис гүрэнүүд буу зэбсэг түхеэрэлгэдэ хэды шэнээн хогшол зөөри гаргашална хаб? Арбан хоёр жэлэй туршада США-гэй сэрэгэй гаргаша гурба дахин нэмээ. 1961 ондо сэрэгэй хэрэгсэлдэ 53 миллиард доллар гаргашалагдахаар хараалагдаһан байгаа. Гэбэшье США-гэй президент үшөө 3,5 миллиард доллар нэмэжэ һомолхо эрилтэ хэһэн байха юм. 1951—1960 онуудта Баруун Германиин сэрэгэй хэрэгсэлдэ гаргаһан гаргаша (тусхай аад хүсэд бэшэ дүнгөөр) Гитлерэй 1933 онһоо дэлхэйн хоёрдохи дайнай эхилхэ үе хүрэтэр гаргашалһан гаргашатай адли болоно.

(Календарьһаа абтаба).

МЭРГЭЖЭЛ ОЛОНТОЙ

Байкало-Сэлэнгын техническэ участогай механическа мастерскойн хүдэлмэришэд СССР-эй Верховно Соведэй һунгалтын үдэрэй хүндэлэлэй ажалай вахтада жагсаһан юм.

Механик Владимир Феликсович Седоркевич моторно флодто хэрэглэгдэхэ детальнуудые болзорһоонь холо урид заһабарилжа дүүргээ. Механик-дизелистын мэргэжэл шудалһан «Фарватер» теплоходой капитан Виктор Иванович Петухов үшөө нэгэ мэргэжэлтэй болобо. Мүнөө энэ нүхэр токариин хэхэ ажалые ямаршье һаадгүйгөөр дүүргэжэ шадаха. Хэдэн мэргэжэлтэй болоһон капитан суднануудай элдэб детальнуудые, запасной частьнуудые өөрөө бэлдэнэ.

Сүхэ голой путевой мастер Василий Иванович Теляков моторно лодконуудта хэрэглэгдэхэ детальнуудые гансаараа заһабарилдаг болоо. Газар малтаха «ВС-1» машинын үнинэй механик Владимир Васильевич Алексеев слесарь мэргэжэлтэй боложо, «Родина» теплоходой зарим түхеэрэлгэнүүдые эрхим шанартайгаар заһабарилдаг болоо.

Д. Балданов.

Ород арадай оньһон үгэ

1. **Үнеэдээ эдеэлүүлхэ,**
   Үрмэ зөөхэйдэ дуралха.
2. **Анзаһа бариһан хүн**
   Ама хооһон ябахагүй.
3. **Аргал шэбхэ шэнгэдүүлээгүй һааш,**
   Амбаарш хооһон байхагүй.
4. **Шэбхэ гаргаһан,**
   Шэниисэ асарһантай адли.
5. **Шэбхэдэ газар дуратай,**
   Овёсто морин дуратай.
6. **Кукурузатай газарта:**
   Үбһэ тэжээлынь шэмэтэй,
   Үнеэдынь һүтэй.

ХҮН БҮХЭНЭЙ АНХАРАЛДА

Бурят ороноймнай нуга нуур сөөрэмүүдтэ ондоо тээһээ асарагдажа табигдаһан элдэб янзын загаһан, амитад жэл үнгэрхэ бүри олоороо үдэжэ захалба. Һүүлэй үедэ илангаяа загаһые хаана, ямар нуурнуудта табижа олошоруулхаб гэһэн асуудал эрдэмтэдэй урда табигдана. Мүнөө гэрэл, хэлтэгэнэ, сазан, уралай рипус гэхэ мэтэ загаһан тансал Окунево нуурта табигданхай.

Бэеэ хүсэхэдөө аяар гурбан пүүд шахуу шэгнүүртэй болодог сом (холбордой) загаһа абаад үзэе. Энэмнай анха түрүүн 1933 ондо Амур мүрэндэ табигдаһан гэхэ. Тэрэ загаһан эндэһээ уһа сөөрэмөөр дамжан Хёлгодо орожо, удаань Сэлэнгэ мүрэндэ бии болоһон байха. Мүнөө тэрэ загаһамнай Сурхайн нуурта нютагжанхай юм.

Пүүдһээ үлүү шэгнүүртэй нүгөөдэнь—гэрэл загаһан (зеркальный карп) болоно. Эрхүүгэй университедэй доцент А. Г. Егоров тус загаһые Усть-Ордын нуурһаа асаржа нютагжуулаа һэн.

Мүн сазан, лещ, уралай рипус гэһэн нэрэтэй загаһад Амур, Красноярска хизаар, Свердловско областьһоо манай иишэ асарагдаһан түүхэтэй.

Эдэ загаһашад мүнөө хабартаа олоороо баригдажа, республикын нуурнуудта табигдахаар хараалагдана. Тиимэһээ нютаг нютагай зон эдэнэрые хёрхоор адаглажа, олошоруулхын хойноһоо оролдохо зэргэтэй.

М. Бакутин,
биологиин эрдэмэй кандидат.

Хилын саанаһа

КПСС-эй ЦК-гэй Пленум тухай гадаадын оронуудай хэблэл ехэ анхарал табина

Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитедэй Пленумэй хүдэлмэридэ дэлхэйн бүхы оронуудай олониитэ ехэ анхаралтайгаар хандаба. Пленумэй бүхы хүдэлмэри, дүнгүүд тухай гадаадын оронуудай хэблэл, радио, телевидени тайлбари олоор гаргаба. Ажахын орёо бэрхэшээлтэй асуудалнуудые Пленумдэ хабаадагшад зохёон байгуулхын ёһоор, һайнаар зүбшэн хэлсэбэ гээд хэлэгдэнэ.

ПРАГА. КПСС-эй ЦК-гэй Пленумэй хүдэлмэреэ дүүргэһэн тухай мэдээсэл Прагын бүхы газетэнүүд толилоо. Хүдөө ажахын үйлэдбэриие эридээр хүгжөөхэ, СССР-тэ коммунизм байгуулха хэрэгтэ тус Пленум ехэ удха шанартай байха гээд эдэ газетэнүүд бэшэнэ. Нүхэр Н. С. Хрущевой элидхэлээр шиидхэбэри нэгэн дуугаар баталагдаба гэжэ «Руде Право» газетэ тэмдэглэнэ. Совет хүдөө ажахын урда табигдаһан ехэ зорилгонууд бодотоор сохом бэелүүлэгдэхээр гээд «Земедельске Новины» газетэ һанамжалаа.

БУХАРЕСТ. Пленумэй дүүрэхээ байһан тухай, КПСС-эй ЦК-гэй нэгэдэхи секретарь Н. С. Хрущевой түгэсхэлэй үгэ, Н. С. Хрущевой элидхэлээр баталан абтаһан тогтоол, эрэгтэй, эмэгтэй колхознигуудта, совхозуудай эрэгтэй, эмэгтэй хүдэлмэрилэгшэдтэ, хүдөө ажахын мэргэжэлтэдтэ, эрдэмтэдтэ, промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдтэ, коммунистнуудта, комсомолшуудта, Советскэ Союзай бүхы ажалшадта КПСС-эй ЦК-гэй хандаһан Хандалга тухай Бухарестын түбэй газетэнүүд мэдээсэлнүүдые гаргаһан байна.

Нүхэр Хрущевой элидхэлээр нэгэн дуугаар тогтоол баталагдаа гэжэ газетэнүүд бэшэнэ.

Хүдөө ажахые саашадань хүгжөөхэ тушаа Пленумэй хараалһан хэмжээнүүд совет хүдөө ажахын түргөөр хүгжэхэ харгы зам болоно гэжэ «Вяк Ноу» журнал һанамжална.

БУДАПЕШТ. «Совет хүдөө ажахын урда табигдаһан зорилгонууд бодотоор сохом бэелүүлэгдэхээр» гэһэн гаршагтайгаар КПСС-эй ЦК-гэй Пленумэй хүдэлмэриин дүүрэһэн тухай «Непсабадшаг» газетэ мэдээсэбэ. Хүдөө ажахын үйлэдбэриие хүгжөөхэ бүхы шухала юумэн совет арадта бии. Ехээр хүгжэнги промышленность, түрүү эрдэм ухаан, эрхим кадрнууд бии бшуу.

Нүхэр Н. С. Хрущевой элидхэлээр Пленум нэгэн дуугаар тогтоол баталан [...] «Непсава» газетэ тэ[...]

ПАРИЖ. КПСС-эй Пленумэй хүдэлмэре[...]һэн, тэндэ шиидхэб[...]таһан, бүхы колхоз[...] совхозуудай хүдэлмэ[...]тэ, хүдөө ажахын [...]тэдтэ, эрдэмтэдтэ, хү[...]шэдтэ, коммунистну[...]ветскэ Союзай бүхы [...]та КПСС-эй ЦК-гэй [...] Хандалга тухай Пар[...]хы газетэнүүд мэдээ[...]

Хүдөө ажахын үй[...] саашадань хүгжөөхы[...] ажахын продуктнууд[...] зонние элбэг дэлбэг[...]даг болохын, социа[...] промышленностиие [...] эдээр хангахын түлө[...]эй хүдөө ажахын саа[...]рилгонуудые үнгэрэ[...]нум зүбшэн хэлсэ[...] «Юманите» газетэ бэ[...]

СССР-эй хүдөө а[...] тэлбэрилхэ шэнэ гү[...] «Либерасьон» газе[...]рэнгы мэдээсэл гарг[...] хүдөө ажахын урда [...]һан зорилгонуудые [...] Союз бодото дээрэнь [...]хэ бүхы арга болом[...] тэндэнь тодорхойло[...]

Аюулгүйн Соведые зарлаха т[...]

НЬЮ-ЙОРК, мартын 10. (ТАСС). Аюулгүйн Соведэй заседаниие зарлаха эрилтэ Кубын правительство табиһан байна. Тиигэжэ Аюу[...] ведэй заседани мар[...] средада зарлагдаха[...]

ФРАНЦИ АЛЖИР ХОЁРОЙ ХООРОНДОХИ ХЭЛСЭЭ[...]

ЭВИАН-ЛЕ-БЕН, мартын 10. (ТАСС). Алжирай Республикын Саг зуурын правительствын, Франциин правительствын делегацинуудай хоорондо эндэ хэлсээнүүд үргэлжэлжэ байна.

Хэлсээнүүдэй ямараар үнгэргэгдэжэ, тэндэ ямар асуудалнуудай хэлсэгдэжэ байһан тухай мэдээсэгдэнэгүй. Юуб гэхэдэ, эдэ хоёр делегаци пресс-конференци хэнэгүй, ямаршье мэдээсэлнүүдые гарганатүй.

Эвианда үнгэргэг[...]һан хэлсээнүүдые [...] демократическа оло[...]шаана. Энэ хэлсээ[...] гэргэгдэһэнэй һүүлэ[...]та буудалдаан болю[...] амгалан байдал то[...] гээд олониитэ зо[...] бшуу.

Франци Алжир хо[...]рондохи хэлсээнүүд [...]ды үдэр үргэлжэлхэ[...]раалагдана.

Хуурмаг мүнгэ хэдэг хүн буудагдаба

Ивановска областной сүүдэй уголовно хэрэгүүдые шиидхэдэг судебнэ коллеги Суворовой гэмтэ хэрэгые хаража үзэбэ.

Урдань сүүдлэгдэһэн Ф. Г. Суворов хаанашье ажалладаггүй байгаа. 50 мүнгэнэй, 1 түхэригэй сэнтэй хуурмаг монетэнүүдые тэрэнэй хэдэг байһаниинь тодоруулагдаа.

Хуурмагаар хэһэн монетэнүүд, шудхадаг хэбүүд, хуурмаг мүнгэ хэхэдээ хэрэглэдэг элдэб материал, инструментнүүд Суворовһоо абтаба.

Ивановска областной сүүд Суворовые буудан алаха шиидхэбэри абаа. Гэмынь сагааруулха тухай Суворовой гүйлтые РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиум буруушааба.

Тус шиидхэбэри бодотоор бэелүүлэгдээ.

Хүршэнэрнай эрхимлээ

1962 оной бүхэроссиин гурбадахи спартакиадын программын ёһоор классическа барилдаагаар зоны мүрысөөн Улан-Үдэдэ үнгэргэгдөө. Энэ ехэ уулзалга «Спартак» бүлгэмэй ехэ зал соонь болоо. Зон олоор суглараа. Түгэсхэлэй тулалдаанда хабаадалсаха эрхэ олохоор Хабаровска хизаарай, Амурай, Читын областьнуудай, Яхадай, Бурядай АССР-нүүдэй хүдөөгэй барилдаашад суглараа юм.

Эгээл түрүүлэн хүнгэн бэетэйшүүл Нима Ивахинов (Бурядай АССР), Амурай областиин түлөөлэгшэ Корякин гэгшэд ковер дээрэ дуудагдажа, уулзалганьше эхилбэ. Дүршэл ехэтэй барилдаашан нүхэр Ивахинов нүхэрөө нэгэ минутын туршада дала мүрөөрнь ковер дээрэ дараба. Тиигэжэ удаань Читын түлөөлэгшэ Анатолий Башенов, Яхадай АССР-эй Николай Петров гэгшэдые торгоонгүй унагаажа, Алас Дурна зүгэй чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэбэ. Бүри хүнгэн бэетэйшүүл сооһоо баһал Бурядай АССР-эй түлөөлэгшэ Харпухаев шалгараа. Энэмнай Читын, Яхадай АССР-эй, Хабаровска хизаарай бүхэшүүл Догдомэ, Жидков, Башкаев гэгшэдые шүүжэрхиһэн байгаа бшуу. Хүнгэншэг, хүнгэн бэетэйшүүлэй дунда Батуев (Бурядай АССР), Юрий Филиппов (Чита), Амурай областиин түлөөлэгшэд Каратаев, Логинов (дундашаг, дунда зэргын шэгнүүртэн) гэгшэд эрхимлээ. 97 килограмм шэгнүүрэй хүндэшэг бэетэйшүүлэй дунда тулалдаан эхилжэ, сугларагшад хүхюу зугаа дэлгэнэ. Ушарынь энэ барилдаанда хабаадалсахаар Баргажанай Михаил Максимов ерэһэн байшоо. Энэ нүхэр сэбэр гоё барилдаагаараа харагшадай дунда мэдээжэ болонхой юм. Тэрэ түрүүшынгээ тулалдаае Амурай түлөөлэгшэ Кукнанидзе гэгшэтэй үнгэргэхэ болобо. Хүсэ шадалаараашье үлүү, барилдаанайшье техникээр баян Максимов нүгөөдэеэ нэгэ минута 18 секундын туршада унагаажархиба. Удаадахи нүхэрынь—Читын Абросимовые тэрэ 48 секундын туршада диилэжэрхиһэн байна.

Уулзалгын дүн гаргахада Читын областиин команда эрхимлэжэ, түгэсхэлэй мүрысөөндэ хабаадалсаха эрхэ олонхой. Энэ мүрысөөн байгша оной июль һарада Краснодар городто үнгэргэгдэхөөр хүлеэгдэнэ.

Н. Иванов.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: **(зүүн гарһаа)—Михаил Максимов дахинаа чемпион болобо,—гээд мүрысөөнэй судья Маслов тэрэнэй гарыень үргэнэ.**

Л. ХАЙДУРОВАЙ фото.

Улан-Удэ хэлэнэ, харуулна

Мүнөөдэрэй телевидениин программа

19.00—«Түрэл республика доторнай» гэһэн дамжуулга. 19.25 — «Манай городой хүбүүн» гэжэ Саратовай телестудиин зохёоһон очерк. 19.35 — «Советскэ спорт» гэһэн киножурнал. 19.45—Мордвагай хатар, дуунай ансамблиин концерт. 20.55 — НИИ селу — НИИ городу» гэжэ сатирическа фильм. 21.05 — «До будущей весны» гэжэ уран һайханай фильм. 22.00 — Мартын 14-нэй программа.

ХАБАР ЭХИЛЭЭ...

(Хизаар ороноо шэнжэлэгшэдэй блокнодһоо)

Хүнэй хасар ама шэмхэмэ һаари хүйтэн үе үнгэржэ, игаабари үдэрнүүд захалба. Хабарай түрүүшын — март һарада наранай элшэ хурсадажа, хаа хаанагүй саһан хайлажа, нягтаржа эхилдэг гээшэ. Һаядаа дулааржа, саһанай хайлажа захалхын тэндэ үбэлнай сухарихагүйе оролдон һүүлшынгээ амисхал тараажа мэдэдэг. Ушарынь саһа бордоһон эхилжэ, шангахнаар хүйтэрөөдшье абадаг заншалтай. Тиимэ хүйтэн үдэрнүүдэй болоходо һүниндөө 30—35, хойто аймагуудта 40 градус хүрэтэр хүйтэрдэг. Шанга хүйтэнэй хажуугаар хабарай хатсуу һалхин үлеэдэг.

Мартын хахадһаа эхилжэ одоошье дулааржа хада майла, тала дайдын саһан хайлажа гол, горхон шааяса урдадаг. Эгээл энэ үедэ ажахын хүтэлбэрилэгшэд һайрамай уһа сабшалан, тарялангайнгаа газарта тогтоожо захалдаг. Тиихэдэ 3—13 градус хүрэтэр дулаан болодог. Зарим нютагуудта, илангаяа республикымнай урда аймагуудта май һарада үзэгдэдэг 17—21 градус дулаан болодог байна.

Мартын һүүлшын арбаад хоногой туршада сабшалан, бэлшээри саһанһаа һалажа, ниитын һүрэг мал хагда ногоондо бэлшэдэг, ургын амтатай үнэр абаһан хони ямаан байра һуурияа алдатараа хада майлын үбэрөөр зайрантадаг. Гол горхоной эрьеэр, нуга һугаар ургаһан бургааһад гүлгэлжэ, хоншуухан үнэрөө тала дайдаар тараадаг. Түрүүшын дулаан үдэрнүүд республикын урда аймаг — Кяхтада, мүн Улан-Удэдэ үзэгдэдэг. Эндэһээ саашаа — Кабанск, Баргажан, эгээл һүүлдэ Байгал далай мүльһэнһөө сэбэрлэгдэдэг.

Һарын һүүлшын үдэрнүүдтэ жэргэмэл хонгёо хурса хоолойгоо тала дайдаар зэдэлүүлжэ эхилдэг. Мүн энэ үедэ урда аймагуудай хада майлын үбэртэ ногоон ургажа, одоошье адууһа малнуудай бэлшэхэдэ таатай зохид саг ерэдэг. Дулаан сагай болоходо, республика дотор үбэлжэһэн шубууд хойто зүг руу шэглэдэг.

Хаа хаанагүй хабарай шэнжэ үзэгдэжэ, шубуу шонхор, аляаһа батаганаан һэргэдэг гээшэ. Энэ үедэ гулабхаа дальбараагаа дэгжээжэ, турлааг уурхайгаа түхеэржэ туха сүлөөгүй сагынь эхилдэг. Дулаан үдэрнүүдэй болоходо газарай хүрьһэн 10 сантиметр хүрэтэрөө гэдэдэг. Тала дайдаар мал бэлшэдэг, колхоз, совхозууд газарай хүрьһэндэ шииг нойто барихын зорилгоор борнойлго эхилдэг.

Ин. Котов.

Саһанай хайлахын урда тээ... С. КЛИМОВЭЙ фотоэтюд.

ДЭЭДЭ ХЭЖЭНГЭДЭ

ҺУРАГШАДАЙ ҮҮСХЭЛ

Дээдэ Хэжэнгын долоон жэлэй һургуулиин 6-хи «а» классай һурагшад багша нүхэр Шоеновагай ударидалга доро һайн дураараа Нарин Гуя гэжэ газарта ородог хонишодой бригадада ерэжэ, һонирхолтой хатар наада табиба. Гадна тэдэнэр ажалай тоосоондо ороһон отарын байра байдалтай танилсажа, олон юумэ ойлгожо абахатаяа хамта, хонишодто туһаламжа үзүүлээ: түлеэень хюрөөдэжэ үгэһэн, хурьгадынь хүхүүлэлсэһэн байна. Нүхэр Шоёнова мартын 18-да болохо СССР-эй Верховно Соведэй һунгалтын материалаар хонишодой дунда ойлгуулламжын хүдэлмэри ябуулаа.

Һурагшадтай уулзаһанай тэмдэг болгон, отарые даагша нүхэр Агбанов баярай үгэ хэлээд, эдир айлшадаа хүндэтэйгөөр үдэшэбэ.

ШЭНЭ ҺУРГУУЛИ БАРИГДАХАНЬ

Эндэхи сомоной Куорка тосхоной эхин һургуулиин байшан гэр мүнөө үмхиржэ муудашанхай. Январь һарада эндэхи комсомолшууд болон залуушуул шэнэ һургуули барилгын модо өөһэдынгөө хүсөөр бэлэдхэхэ гэжэ шиидэһэн байна.

Тиигээд гурбан амаралтын үдэр тэдэнэр воскресник эмхидхэжэ, 60 һурагшадай һураха һургуулиин байшангай модо бэлэдхээд, дархашуулай мэдэлдэ үгэнхэй. Энэ шухала хэрэгтэ ВЛКСМ-эй гэшүүд В. Бадуев, М. Батоин, Н. Намсараева, С. Идиятов, Д. Бальжинимаев, Ц. Рандалова гэгшэд эдэбхитэйгээр хабаадаа. Бригадир Дармажапов эмхидхэлэй хүдэлмэри һайнаар ябуулаа.

Б. Балдандоржиев.

Хори.

462 ШОНО АЛАА

Шоно, баабгай, доргон гэхэ мэтын арьяатан ангууд хадаа адууһа мал, ан гүрөөл барижа эдидэг, ажахыда, байгаалиин баялигта хохидол үзүүлдэг. Эдэ арьяатаниие хюдахын тула ангуушад ехэ оролдолго гаргадаг гээшэ.

1961 ондо республикымнай ангуушад аяар 462 шоно алажа, арһынь гүрэндэ тушаагаа. Шоно хюдахадаа илангаяа Ахын аймагай ангуушад шалгардаг байна. Эндэхид нёдондо 85 шоно үгы хээ. Тиихэдэнь январь, февраль соо 19 шоно алагдаа. Ангуушад Жамьян Цыденов Дальбиха Дамбаев хоёр 7—7 шоно, Лопсон Мункоонов, Даши Панирхеев, Жамба Самбянов, Будажап Пунжинов 5—5 шоно алаһан байха юм.

Баунтын аймагай ангуушад үнгэрһэн намар, үбэлдөө 80 шоно бариба. Ангуушан И. Минеев гансааран 8 шоно хюдаа.

Яруунын аймагай «Победа» колхозой адуушан Лубсан-Цырен Дымбрылов бэрхэ ангуушан. Адууһа малай дайсан болохо шоные ехэл хоролог юм. Агнуури хэһэн наһан соогоо 90 шоно хюдаа. Энэ нүхэрнай хабартаа шонын гүлгэдые шадамараар баридаг юм. Нёдондо нүхэр Дымбрылов 11 шоно үгы хээ һэн.

Гэхэтэй хамта Мухаршэбэрэй, Тарбагатайн, Бичурын, Заиграйн аймагуудаар шонын малда орохо ябадал нэгэнтэ бэшэ ушардаг. Теэд эндэхи ангуушад шонотой тэмсэхэ гэжэ ехэ оролдодоггүй. Энэнь ехэ гэмшэлтэй. Энээндэ анхаралаа хандуулмаар гэжэ бодогдоно.

Д. Колмаков.

Саг агаар

Гидрометбюрогой мэдээсэһэнэй ёһоор, мүнөөдэр республика доторнай үүлэтэйшэг байха, зарим нютагуудта бага зэргээр саһан орохо. Баруун хэйго зүгһөө шангашагаар һалхилха. Улан-Удэ городто үглөөгүүр 5—7, үдэртөө 0—2 градус хүйтэн болохоор багсаагдана.

Мартын 14—15-най үдэрнүүдтэ республика дотор үүлэтэйшэг байха, бага зэргэ саһан орохо. Баруун хойто зүгһөө шангаар һалхилха. Һүниндөө 6—11 градус хүйтэн байхаар хүлеэгдэнэ.

Японой парламентын эрил[...]

ТОКИО, мартын 10. (ТАСС). Окинава, Огасавара аралнуудта алба захиргаа бэелүүлхэ Японой эрхые һэргээхэ эрилтэ Японой парламентын доодо палата правительстводо табиба. Япон арадай сэхэ шууд табиһан эрилтые хараада абажа, иимэ резолюци парламентын доодо палатада баталагдаһан байна.

Окинава, Огасавара аралнуудые Холбоото Штадууд 1944 ондо эзэлһэн юм. Мүнөө тэдэнь США-гэй Номгон океан дээрэхи сэрэгэй база болгогдонхой. Азиин арадуудай национально-сүлөөрэ[...]лөө дарахын, Ал[...] зүгтэ хорото ааша[...]гэдхэхын түлөө эдэ[...]дые США хэрэглэд[...]

Гэхэтэй хамта Холбоото Штадууд аралые яажашье һа[...]дээ байлгаха, тэндэ[...] базануудые саашад[...] һэдэлгэтэй. Окина[...]варада Японой ал[...] бэелүүлхэ эрхые һ[...]һэн резолюциие Я[...] ламентын батал[...] США-дэ ехэ сохил[...]

„Хэтэрмэ" этэгээдүүд зоргоороо ааша[...]

ПАРИЖ, мартын 10. (ТАСС). Франциин зэбсэгтэ хүсэнүүдэй министр Месмер Алжирай зарим районуудаар шалгалта хэхээ гурбан үдэрэй туршада ябаба. Алжиртай хэлсээ баталһанай һүүлээр Франциин сэрэгүүдэй буудалгаяа зогсоохо ёһотой газарнуудаар тэрэ хүрэһэн байха юм.

Парижай хэблэлэй мэдээсэһээр, Оранай зонодохи Франциин сэрэгүүдэй ш[...]мерэй хүрэхэ үедэ [...] томо бомбо тэһэрэ[...]бынь тэһэрхэдэ Фр[...]нистр арайл үхэн [...] газетэнүүд бэшэнэ[...]то аашанууд Месм[...]гүүгээр зорюулагд[...]гаа гэжэ газетэн[...]жална.

Редактор [...]
Ц. Ц. [...]

Манай адрес, телефо[...]

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Улан-Удэ, ул. Ленина[...] ФОНЫ РЕДАКЦИИ: редактора—46-32, зам. [...] 32-74, ответ. секретаря—27-37, отделов парти[...] пропаганды —24—74, сельского хозяйства и сове[...]тельства—47-59, промышленности и транспорта, [...] —35-14, культуры — 34-05, писем и рабсель[...] отдел переводов и корректорская—35-95, бухгал[...] Для междугородных переговоров—16.

Гор. Улан-Удэ, типография Министерства культ[...] АССР.

Н00620. Зак[...]